

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Tomáš Martinec

**Státní tajemství vs. právo na informace –
případ Bradleyho Manninga v historickém
kontextu**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Tomáš Martinec**

Vedoucí práce: **PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

Martinec, Tomáš. *Státní tajemství vs. právo na informace – případ Bradleyho Manninga v historickém kontextu*. Praha, 2012. 61 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

Abstrakt

Bakalářská práce *Státní tajemství vs. právo na informace – případ Bradleyho Manninga v historickém kontextu* porovnává případ Bradleyho Manninga, který je obviňován jako zdroj úniků v aféře Wikileaks, s precedentním případem Daniela Ellsberga ze začátku 70. let 20. století. Ellsberg tehdy poskytl deníku New York Times kopii přísně tajné vládní studie zabývající se americkou politikou vůči Vietnamu v poválečném období. Práce tvrdí, že přestože zejména formou provedení se oba úniky do značné míry liší, vládní postup vůči oběma zdrojům byl neadekvátní a řízení s Manningem by mohlo být prohlášeno za zmatečné, podobně jako v případě Daniela Ellsberga. Práce dále tvrdí, že i pokud by se Manningův případ dostal před soud, je možné vysledovat několik argumentů v prospěch obhajoby.

Abstract

This thesis called *State Secrecy vs. Freedom of Information – Bradley Manning’s case in historical context* compares the case of Bradley Manning, alleged source of leaks in recent Wikileaks affair with the precedential case of Daniel Ellsberg that took place in the beginning of the 1970s. Ellsberg provided the New York Times with a copy of a “Top Secret – Sensitive” report on the evolvement of US foreign policy towards the Indochina region after the WWII. The thesis argues that even though both cases differ, in particular, in their execution, the governmental conduct with respect to both sources of leaks was inadequate and a mistrial might be declared in Manning’s case as in was during the prosecution of Daniel

Ellsberg. The thesis also argues that if the trial is to be held during the Manning's case, there are some solid arguments in favour of the defence.

Klíčová slova

státní tajemství, právo na informace, Bradley Manning, whistleblowers, Wikileaks

Keywords

state secrecy, freedom of information, Bradley Manning, whistleblowers, Wikileaks

Rozsah práce: 41 normostrana

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ... . května 2012

.....
Tomáš Martinec

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Tomáš Martinec

E-mail:

tom.martinec@gmail.com

Semestr:

letní

Akademický rok:

2011

Název práce:

Státní tajemství vs. právo na informace - případ Bradleyho Manninga v historickém kontextu

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS, 2012

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce (není povinné):

PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Zveřejnění tajných amerických diplomatických depeší v listopadu loňského roku rozvířilo debaty o ochraně státního tajemství a práva na informace a ohledně (ne)vině Bradley Manninga, který depeše předal serveru Wikileaks, a legalitě a legitimitě jeho činu. Další kontroverze poskytlo zacházení se zadrženým Manningem, které dle některých komentářů hraničí s ústavností.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cílem práce je na základě analýzy východisek svobodného přístupu k informacím a ochrany státního tajemství ve Spojených státech a v porovnání s precedentním případem Daniela Ellsberga a aktuálnímu vývoji vysledovat implikace pro Bradleyho Manninga

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Série úniků tajných vojenských dokumentů týkajících se válek v Afghánistánu a Iráku a statisíců depeší z americké diplomatické komunikace z roku 2010, která je připisována americkému vojínovi Bradley Manningovi vyvolala téměř okamžitě srovnání s Danielem Ellsbergem, nejslavnějším americkým whistleblowerem (osoba, která uveřejňuje informace, nichž se důvodně domnívá, že dokazují porušení zákona, pravidla nebo nařízení, zneužití pravomoci, hrubé plýtvání veřejnými zdroji nebo závažné ohrožení veřejného pořádku nebo veřejného zdraví), a aférou Pentagon Papers ze začátku 70. let minulého století. Aféra Pentagon Papers byla totiž až do publikování afghánských dokumentů posledním únikem velkého rozsahu. Rovněž postup vládních úřadů vůči původcům obou úniků byl při nejmenším zavrženíhodný.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Práce bude rozdělena do čtyř základních kapitol. První z nich bude teoretickým úvodem, popíše právní zakotvení a historický vývoj základních institutů pro téma práce, tj. právo na svobodný přístup k informacím, svobodu slova, ochranu státního tajemství a whistleblowing. Druhá kapitola bude případovou studií aféry Pentagon Papers a případu Daniela Ellsberga. Jako třetí bude zařazena kapitola obsahující case-study k současné aféře WikiLeaks a případu Bradleyho Manninga. Tyto dvě kapitoly poskytnou informace, z nichž bude čerpat závěrečná kapitola, která bude obsahovat komparaci obou případů. Obě aféry budou porovnány např. z hledisek formy a obsahu úniku, reakcí administrativ na ně a v neposlední řadě z hlediska legitimacy činů obou hlavních protagonistů - Daniela Ellsberga a Bradleyho Manninga.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Daniel Ellsberg, *Secrets: A Memoir of Vietnam and the Pentagon Papers* (New York: Penguin Group, 2002).

David M. O'Brien, *Constitutional Law and Politics, Vol. 2, Civil Rights and Civil Liberties* (New York: Norton & Company, 1995).

Jerome A. Barron, „The Pentagon Papers Case and the WikiLeaks Controversy: National Security and the First Amendment“, *Wake Forest Journal of Law & Policy* 49, č. 1 (2011).

Jordan Moran, *The First Domino: Nixon and the Pentagon Papers* at <http://whitehousetapes.net/exhibit/first-domino-nixon-and-pentagon-papers>

Laura K. Donohue, *The Shadow of State Secrets*, *University of Pennsylvania Law Review* 159, č. 1 (2010).

**Louis Fisher, *National Security Whistleblowers*, Congressional Research Service (2011).
Mechanisms of Secrecy, *Harvard Law Review* 121 (2008).**

Richard A. Falk, *The Nuremberg Defense in the Pentagon Papers Case*, *Columbia Journal of Transnational Law* 13, č. 208 (1974).

Richard Reeves, *President Nixon: Alone in the White House* (New York: Simon & Schuster, 2001).

Top Secret: The Battle for the Pentagon Papers at the University of Southern California, <http://www.topsecretplay.org/index.php/content/timeline>.

Wendy J. Keefer, „Protection of Information to Preserve National Security: Is Wikileaks Really the Issue?“, *Charleston Law Review* 457, č. 5 (2010-2011).

Yochai Benkler, „A free irresponsible Press: Wikileaks and the Battle over the Soul of the Networked Fourth Estate“, *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* 311 č. 46 (2011).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Úvod	9
1. Právní zakotvení svobody slova, ochrany státního tajemství a whistleblowingu	15
2. Případ Daniela Ellsberga a aféra Pentagon Papers.....	21
3. Případ Bradleyho Manninga a aféra Wikileaks.....	33
4. Paralely obou případů.....	43
Závěr.....	53
Summary	55
Použitá literatura	56

Úvod

Série úniků tajných vojenských dokumentů z dubna až října 2010 týkajících se válek v Afghánistánu a Iráku završená v listopadu téhož roku únikem statisíců depeší z diplomatické komunikace amerických ambasad s ministerstvem zahraničí ve Washingtonu D.C., která je připisována americkému vojínovi Bradley Manningovi vyvolala téměř okamžitě srovnání s Danielem Ellsbergem, jedním z nejslavnějších *whistleblowerů* (osoba, která uveřejňuje informace, o nichž se důvodně domnívá, že dokazují porušení zákona, pravidla nebo nařízení, zneužití pravomoci, hrubé plýtvání veřejnými zdroji nebo závažné ohrožení veřejného pořádku či veřejného zdraví¹), a aférou Pentagon Papers ze začátku 70. let minulého století. Aféra Pentagon Papers byla totiž až do publikování afghánských dokumentů posledním únikem tajných vládních informací velkého rozsahu. Rovněž postup vládních úřadů vůči původcům obou úniků byl při nejmenším vysoce problematický.

Dne 13. června 1971 deník The New York Times ohlásil, že v následujících dnech bude publikovat sérii článků týkajících se války ve Vietnamu vycházejících z tajné studie ministerstva obrany popisující politiku Spojených států vůči Indočíně po druhé světové válce. Redakci Timesů značnou část kopie této tajné studie poskytl Daniel Ellsberg (jenž sám část studie vypracoval). Předtím než kopii poskytl novinářům se Ellsberg několik měsíců marně pokoušel materiál uveřejnit prostřednictvím některého z liberálních, protiválečných kongresmanů. Poté, co deník odmítl na výzvu Nixonovy administrativy publikaci článků zastavit, se vláda obrátila na soud, který vydal předběžné opatření zakazující vydávání článků. Nejvyšší soud se však postavil na stranu deníku a po dvou týdnech bylo vydávání série článků obnoveno. Daniel Ellsberg byl následně obviněn z několika přečinů proti Zákonu proti špionáži s možným trestem několika desítek let vězení. O jeho vině však nikdy nebylo rozhodnuto. Soudce totiž prohlásil řízení za zmatečné, jelikož vyšla najevo mnohá vládní

---

¹ Definice federálního úřadu pro dohled nad praktikami zaměstnavatelů US Office of Special Counsel (dostupné na: http://www.osc.gov/documents/pubs/post_wb.htm, poslední přístup 30. dubna 2012).

pochybení vůči obviněnému, mimo jiné nelegální odposlouchávání, krádež složky u psychiatra nebo pokus o zkorumpování soudce.

Bradley Manning (t.č. ve vazbě obviněn z několikanásobného porušení vojenského zákoníku čekaje na zahájení soudního jednání, které by mělo proběhnout v září a říjnu 2012) je v současné době obviňován z toho, že během mise v Iráku odcizil statisíce tajných dokumentů a poskytl je serveru Wikileaks, čímž se měl mimo jiné dopustit i nepřímého napomáhání nepříteli podle Zákona proti špionáži z roku 1917. Wikileaks se během roku 2010 proslavily sérií čtyř úniků, jejichž zdrojem má být právě Manning – video „Collateral Murder“ zachycující útok amerického vrtulníku na neozbrojené irácké civilisty, desetitisíce vojenských dokumentů z Afghánistánu, statisíce vojenských zpráv z Iráku a statisíce depeší z americké diplomatické komunikace. Manning byl zadržen již v květnu 2010, samotné soudní řízení je však naplánováno na září-říjen 2012, zcela jistě nezačne dříve, než dva a půl roku od zadržení. Již tento samotný fakt (v zásadě protiprávní, pokud se žalobě nepodaří průtahy ospravedlnit) poukazuje na nestandardní okolnosti Manningova případu. Další otázky vyvolávají podmínky vazby, které se – zejména během prvních měsíců od zatčení, kdy byl Manning držen ve věznici v Quanticu – staly předmětem ostré kritiky nejen aktivistů podporujících Manninga. Mluvčí ministerstva obrany PJ Crowley před svou rezignací v březnu 2011 označil zacházení s Bradley Manningem za „směšné, kontraproduktivní a hloupé“² a Juan Mendez zvláštní zpravodaj OSN pro mučení označil v únoru 2012 podmínky Manningovy vazby za „kruté a nelidské“.³

Stručný přehled obou případů nabízí mnohé paralely, z nichž pro případ Bradleyho Manninga nejvýznamnější je postup vládních úřadů vůči obviněnému. Mnozí jeho příznivci

---

² Ed Pilkington, „Bradley Manning being mistreated, says Hillary Clinton spokesman“, *The Guardian*, 11. března 2011 (dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/11/bradley-manning-clinton-crowley-comments?INTCMP=ILCNETTXT3487>, poslední přístup 15. dubna 2012).

³ Ed Pilkington, „Bradley Manning's treatment was cruel and inhuman, UN torture chief rules“, *The Guardian*, 12. března 2012 (dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/mar/12/bradley-manning-cruel-inhuman-treatment-un?newsfeed=true>, poslední přístup 27. března 2012).

totiž doufají, že jeho případ nebude vůbec meritorně projednán a řízení bude, stejně jako v případě Daniela Ellsberga, prohlášeno za zmatečné. Znovu se opakuje kritika vlády za zbytečné utajování informací, což vyvolává podezření, že hlavním důvodem utajování není národní bezpečnost, ale „ututlání“ nelichotivých informací, jejichž zveřejněním by utrpěla pověst Spojených států, respektive vládnoucí garnitury ať už u domácího voličstva či v zahraničí – přitom informace mohou přinést i pozitivní změny, například napomohly k vyvolání protestů v Tunisku. Cílem práce je na základě analýzy východisek svobodného přístupu k informacím a ochrany státního tajemství ve Spojených státech amerických a zejména na základě komparace s precedentním případem Daniela Ellsberga z počátku 70. let minulého století a s přihlédnutím k aktuálnímu vývoji v aféře Wikileaks vysledovat možné implikace pro Bradleyho Manninga.

Teritoriálně je téma vymezeno téměř výlučně územím Spojených států s marginálními přesahy do jiných zemí. Časově je práce ohraničena na jedné straně aférou Pentagon Papers, tedy přelomem 60. a 70. let minulého století. Vymezení na druhé straně časové osy je komplikované s ohledem na fakt, že vlastní soudní řízení je naplánováno až na září 2012, a tudíž nemůžeme vycházet z jeho výsledku. Nicméně vzhledem k tomu, že od zadržení Bradleyho Manninga uběhly již dva roky, je možné analyzovat okolnosti případu již nyní. Z věcného hlediska se bude jednat o porovnání obou dvou afér na základě stanovených kritérií obsahu, formy a reakce na každý z úniků. Práce se rovněž zabývá teoretickým zakotvením a vývojem základních institutů, o nichž je pojednáno, tedy státního tajemství, práva na informace a *whistleblowingu*.

Z metodologického hlediska se jedná o komparaci dvou případových studií. Oběma případovým studiím rozebírajícím aféry Pentagon Papers v případě Daniela Ellsberga a Wikileaks v případě Bradleyho Manninga jsou věnovány samostatné kapitoly. Samotný výstup z porovnání obou případů je zařazen jako následující kapitola. Jako kritéria, na jejichž

základě se v práci oba případy porovnávají, byl stanoven obsah úniků a jeho (možné) dopady na americkou národní bezpečnost, respektive schopnost efektivního vedení zahraniční politiky, forma úniku, tedy jakým způsobem se informace dostaly na veřejnost a jak s nimi bylo v průběhu jednotlivých případů nakládáno, a vládní reakce na úniky. V tomto posledním kritériu budou porovnávána soudní řízení s oběma původci úniků, a tudíž hlavními protagonisty obou afér. Bude analyzováno, zda pochyby vzbuzující podmínky vazby, jimž je Bradley Manning vystaven dosahují míry „urážky spravedlnosti“⁴ a brání dalšímu pokračování procesu, jako o tom bylo rozhodnuto soudcem Byrnem v případě Daniela Ellsberga. Výstupem komparace bude odpověď na otázku, zda si jsou aféry Pentagon Papers a Wikileaks, respektive případy Daniela Ellsberga a Bradleyho Manninga natolik podobné, aby soudní řízení s obžalovaným vojínem Bradleyem Manningem mělo dojít stejného výsledku jako soud s Danielem Ellsbergem v roce 1973, tedy prohlášení řízení za zmatečné a zastavení projednávání.

Práce je členěna do čtyř hlavních kapitol – *Právní zakotvení svobody slova, ochrany státního tajemství a whistleblowingu, Případ Daniela Ellsberga a aféra Pentagon Papers, Případ Bradleyho Manninga a aféra Wikileaks a Paralely obou případů.*

První kapitola přináší teoretický úvod do problematiky. Představuje právní úpravu základních institutů pro tuto práci – svobody slova, práva na informace, státního tajemství a whistleblowingu – a poukazuje na jejich historický vývoj. Druhá kapitola je případovou studií k případu Daniela Ellsberga. Po krátkém představení osoby Daniela Ellsberga popisuje vznik Pentagon Papers, jejich uveřejnění a dopady tohoto uveřejnění a z něj plynoucí soudní pře mezi vládou Spojených států a deníkem The New York Times. V neposlední řadě se zabývá soudem s Danielem Ellsbergem a důvody, které vedly k vyhlášení zmatečného řízení. Třetí

---

⁴ „Judge William Byrne; Ended Trial Over Pentagon Papers“, *The Washington Post*, 15. ledna 2006 (dostupné na: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/01/14/AR2006011401165.html>, poslední přístup 30. dubna 2012)

kapitola představuje případovou studii k případu Bradleyho Manninga a afěře Wikileaks. Tato část popisuje sérii úniků, z nichž je Bradley Manning obviňován a zatímní stav projednávání jeho případu před soudem, rovněž analyzuje i formu, jakou byly úniky provedeny, a nebezpečnost, resp. závažnost zveřejněných informací a jejich potenciální schopnost ohrozit národní bezpečnost Spojených států (nebo „nepřímo pomoci al-Kajdě na Arabském poloostrově,“ což je hlavním bodem obžaloby proti Manningovi)⁵. Závěrečná kapitola pak bude komparací obou předchozích kapitol. Bude analyzovat míru v jaké se případy Daniela Ellsberga a Bradleyho Manninga shodují a v čem leží hlavní rozdíly mezi nimi a do jaké míry tyto případné paralely mohou ovlivnit výsledek soudního řízení s Bradley Manningem.

Vzhledem k aktuálnosti tématu je práce založena na odborných článcích publikovaných především v amerických právnických časopisech. Mezi hlavní zdroje z této kategorie lze uvést práci Yochaie Benklera, izraelsko-amerického profesora práva z Harvardovy univerzity, *A free irresponsible Press: Wikileaks and the Battle over the Soul of the Networked Fourth Estate*, která podrobně analyzuje vývoj serveru Wikileaks.org, vládní reakce na sérii úniků, jež server zprostředkoval, a rovněž právní základy pro ochranu Wikileaks jako součásti tisku. Článek amerického profesora práva na Univerzitě George Washingtona Jerome A. Barrona, *The Pentagon Papers Case and the WikiLeaks Controversy: National Security and the First Amendment* podrobně analyzuje zejména klíčový rozsudek ve věci *New York Times Co. v United States*, kterým bylo zrušeno předběžné opatření zakazující deníku *New York Times* pokračovat ve vydávání článků založených na *Pentagon Papers*. Práce rovněž některé informace ohledně případu Daniela Ellsberga čerpá z jeho memoárů *Secrets: A Memoir of Vietnam and the Pentagon Papers*. Tento zdroj, ostatně jako každý memoár může být problematiký tím, že podává náhled přímého účastníka, a autor tak může

---

⁵ „WikiLeaks: court presses ahead with aiding the enemy charge against Bradley Manning“, *The Telegraph*, 26. dubna 2012 (dostupné na: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/wikileaks/9230397/WikiLeaks-court-presses-ahead-with-aiding-the-enemy-charge-against-Bradley-Manning.html>, poslední přístup 30. dubna 2012).

mít tendenci informace zkreslovat. Na druhou stranu je nutno podotknout, že autor se nevyhýbá pro něj nepříjemným tématům a sebekritice. Informace o vývoji v případě Bradleyho Manninga byly čerpány zejména z internetových článků renomovaných deníků (The Guardian, New York Times, BBC). Práce využívá ve větší míře články newyorského korespondenta britského Guardianu Eda Pilkingtona a redaktora New York Times Scotta Shanea. U těchto je nutné zmínit mírné liberální zabarvení obou deníků a rovněž fakt, že oba byly zainteresovány v aféře Wikileaks. Z primárních zdrojů práce analyzuje přepis internetové komunikace mezi Bradleyem Manningem a Adrianem Lamem, americkým hackerem, který Manninga udal, z doby těsně před tím, než byl Bradley Manning zadržen. Jako doplňující zdroj práce využívá rovněž dokumentární film režisérů Judith Ehrlich a Ricka Goldsmitha *The Most Dangerous Man in America* z roku 2009.

1. Právní zakotvení svobody slova, ochrany státního tajemství a whistleblowingu

Svoboda slova

V koloniálním období se svobodou slova a tisku rozuměla absence předběžné cenzury, nicméně neexistovala žádná ochrana proti následným trestům (např. pro pomluvu). Pravdivost tvrzení navíc nebyla důvodem k zamítnutí žaloby pro urážku na cti. Jedinou výjimkou z tohoto pravidla byl Zengerův případ z roku 1735, který zpopularizoval boj proti restrikcím svobody slova ze strany koloniální vlády a později se stal významným precedentem chránícím vydavatele před nátlakem vlády.

Když roku 1789 první Kongres schvaloval První dodatek k Ústavě Spojených států, konzervativci chtěli navázat na koloniální chápání svobody slova. Přestože existoval tlak liberálů na ještě radikálnější znění Prvního dodatku, výsledný text – „Kongres nesmí vydávat zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání nějakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu projevu nebo tisku; nebo práva lidu pokojně se shromažďovat a podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd.“⁶ – nakonec bránil pouze předběžným omezením projevu ze strany federální vlády.

První ústavní krize přišla během konfliktu s Francií, kdy roku 1798 Kongres přijal Zákon proti pobuřování (Sedition Act), který kriminalizoval jakékoliv „lživé, skandální výroky proti vládě Spojených států,“⁷ čímž bránil republikánské opozici kritizovat kroky krokům federalistické vlády. Roku 1801 vypršela platnost zákona, nicméně po celé 19. století soudy zpravidla zamítaly žaloby domáhající se svobody slova a potvrzující rozsudky Nejvyššího soudu jen výjimečně obsahovaly nesouhlasné stanovisko.⁸ Jediným rozdílem oproti konci 18. století bylo, že namísto federální vlády aktivně vystupovaly jednotlivé státy.

---

⁶ Jan Kuklík a Radim Seltenreich, *Dějiny anglo-amerického práva* (Praha: Linde, 2001), 525.

⁷ David M. O'Brien, *Constitutional Law and Politics Volume 2, Civil Rights and civil liberties* (New York: Norton, c1995), 371.

⁸ John H. Garvey a Frederick Schauer, *The First Amendment: a Reader* (Saint Paul: West Publishing Co., 1992), 19.

To bylo patrné zejména před propuknutím občanské války, kdy byly na Severu potírány prootrokářské a na Jihu abolicionistické texty. První dodatek totiž omezoval pouze federální vládu; tento problém byl vyřešen až ratifikací Čtrnáctého dodatku, který stanovil, že „[ž]ádný stát nemá právo vydat nebo provádět zákon, který by omezoval svobody nebo výsady občanů Spojených států.“⁹

„Dokud soudy ve dvacátých letech dvacátého století nezačaly vynucovat jeho dodržování, První dodatek neměl na život Američanů žádný vliv.“¹⁰ Do té doby nebyl žádný způsob efektivního vynucení práva na svobodu slova.¹¹ To pramenilo z převládající doktríny testu špatného záměru (bad tendency test), kdy soudy podpořily potlačení jakéhokoliv projevu, který by mohl podnítit nebo způsobit ilegální následky.

Právo na informace

Na klíčový význam práva na informace pro rozvoj demokratické společnosti upozorňovali již Otcové zakladatelé.¹² Přesto však v Ústavě Spojených států není explicitně zakotveno. Je dovozováno z faktu, že pouze informovaný občan se může řádně podílet na správě věcí veřejných a vykonávat svá politická práva. To svým výrokem roku 1936 potvrdil i Nejvyšší soud USA ve věci *Grosjean v. American Press Co.*: „informované veřejné mínění je nejsilnější brzdou špatné vlády.“¹³

Ústavní charakter práva na informace byl následně výslovně potvrzen rozsudkem *Board of Education v. Pico*: „[právo na přístup k informacím je] neodmyslitelným následkem svobody slova a tisku.“ Ke stejnému závěru, tedy že z charakteru Prvního dodatku vyplývá i

---

⁹ Čtrnáctý dodatek k Ústavě Spojených států. Jan Kuklík a Radim Seltenreich, „Dějiny anglo-amerického práva“, 666.

¹⁰ Eric Foner, *The Story of American Freedom* (New York a Londýn: W. W. Norton & Company, 1998), 164.

¹¹ *Ibid.*, 163.

¹² Wendy J. Keefe, „Protection of Information to Preserve National Security: Is Wikileaks Really the Issue?“, *Charleston Law Review* 457, č. 5 (2010-2011): 463-464.

¹³ Meredith Fuchs, „Judging Secrets: The Role Courts Should Play in Preventing Unnecessary Secrecy“, *Administrative Law Review* 58, č. 1 (2006): 141.

ústavní právo na přístup k informacím, došel soud i v dalších rozsudcích (např. *Richmond Newspapers, Inc. v. Virginia* nebo *Red Lion Broad. v. Fed. Commc'n*).¹⁴

Ve snaze zabránit exekutivě v přílišném utajování informací přijal Kongres roku 1946 správní řád (*Administrative Procedure Act*). Ten však měl úplně opačný následek a kvůli své vágní formulaci umožňující mnoho výjimek byl agenturami zneužíván k utajování kompromitujících informací. „Přijat ve snaze poskytnout veřejnosti více informací o vládních aktivitách se stal hlavním štítem utajení a byl primárně využíván pro předcházení skandálům.“¹⁵ Proto byl roku 1966, přes silný odpor administrativy prezidenta Johnsona a vládních agentur, přijat Zákon o svobodném přístupu k informacím.¹⁶ Ten vládním agenturám prikazuje informace zveřejnit, pokud není splněna některá z devíti podmínek.

Státní tajemství

Ochrana citlivých informací se datuje již k samému počátku existence Spojených států; prezident Washington například utajil některé informace související s vyjednáváním Jayovy smlouvy.¹⁷ Judikaturou pak bylo právo na utajení některých informací exekutivě přiznáno již na počátku 19. století. Roku 1803 v případě *Marbury v. Madison* (známějším spíše pro zakotvení ústavního soudnictví) soud vyslovil tezi, že úředník by nemusel před soudem vypovídat o faktech, která se důvěrně dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce.¹⁸

Moderní zásada ochrany státního tajemství (tzv. *state secrets privilege* nebo *state secrets doctrine*) byla formulována v rozsudku Nejvyššího soudu ve věci *Reynolds v. United States* z roku 1953. Tehdy soud stanovil, že námitku státního tajemství může vznést pouze věcně příslušný ministr a následně je na soudu, aby uvážil, zda by uveřejnění informace

---

¹⁴ *Ibid.*, 142.

¹⁵ Devin S. Schindler, „Between Safety and Transparency: Prior Restraints, FOIA, and the Power of Executive“, *Hastings Constitutional Law Quarterly*, č. 1 (2010-2011): 8.

¹⁶ Viz níže.

¹⁷ Robert M. Chesney, „State Secrets and the Limits of National Security Litigation“, *The George Washington Law Review* 457, č. 75 (2007): 1271-1272.

¹⁸ Wendy J. Keefer, „Protection of Information...“, 459.

představovalo důvodné nebezpečí pro národní bezpečnost. Při tom však soud musí dbát maximální obezřetnosti, aby řízením samým nebylo zveřejněno příliš informací.¹⁹ V praxi to pak znamenalo prakticky automatické vítězství vlády při uplatnění námítky státního tajemství v oblasti národní bezpečnosti.

Až do vydání Zákona o svobodném přístupu k informacím (*Freedom of Information Act, FOIA*) roku 1966 mohly vládní agentury odmítnout přístup k jakékoliv informaci, kterou považovaly za citlivou.²⁰ FOIA zavedla preferenci poskytnutí informace, přičemž stanovila devět blokových výjimek; zveřejňovány nebudou mimo jiné dokumenty řádně utajované minimálně na stupni tajné jako tajemství v oblasti národní bezpečnosti nebo zahraniční politiky, čistě vnitro-agenturní dokumenty, dokumenty, které by zasahovaly do ochrany soukromí jednotlivce (např. osobní spis, lékařské záznamy) nebo obchodní tajemství. FOIA však vyhrazuje rovněž publikaci dokumentů, o nichž tak stanoví zvláštní zákon, což představuje podstatný průlom do celkového vyznění zákona a umožňuje jeho zneužití.²¹

V důsledku teroristických útoků z 11. září 2011 se jak kvůli rozšíření osob oprávněných rozhodnout o utajení, tak kvůli rozšíření záběru utajování o nové kategorie informací znásobilo množství utajovaných informací a rovněž se výrazně snížil počet odtajňovaných dokumentů.²² Rostl také počet soudních pří, při nichž vláda použila námítku ochrany státního tajemství, a to i o případy, kdy se snaží zatajit sledování bez příslušných soudních příkazů nebo postup některých agentur mimo stanovené předpisy.²³

Pravidla pro utajování informací jsou již od počátku fungování současného systému v roce 1940 upravována prezidentskými výkonnými rozkazy (tzv. *Executive Orders, EO*), což

---

¹⁹ Ibid.

²⁰ Devin S. Schindler, „Between Safety and Transparency...“, 7.

²¹ US Securities and Exchange Commission, <http://www.sec.gov/foia/nfoia.htm>, poslední přístup 1. 5. 2012.

²² Scott Shane, „Increase in the Number of Documents Classified by the Government“, *The New York Times*, 3. července 2005 (dostupné na: <http://www.nytimes.com/2005/07/03/politics/03secrecy.html?pagewanted=all>, poslední přístup 1. 5. 2012)

²³ Chesney, „State Secrets...“, 1304-1305.

jen podtrhuje převahu moci výkonné v oblasti utajování informací. Do roku 1940 se klasifikace informací řídila vnitřními vojenskými předpisy. V současné době je platný EO No. 13, 526, který vydal roku 2009 prezident Obama.²⁴ Ten před nástupem do funkce tvrdě kritizoval prezidenta Bushe za přílišnou míru utajování informací. Po nástupu do funkce Obama se sice snažil zveřejnit některá národně-bezpečnostní tajemství (např. metody užívané při výslechu podezřelých z terorismu), na druhé straně však pokračuje v používání námítky státního tajemství před soudem²⁵ a tvrdě postihuje *whistleblowery* – za jeho administrativy bylo na základě Zákona proti špionáži obviněno šest osob.²⁶

Whistleblowing

Pro pojem *whistleblowing* (resp. *whistleblower*) neexistuje ani vhodný český ekvivalent, ani ustálená a přesná definice. Všeobecně je za *whistleblowera* považován – bývalý či současný – zaměstnanec, který upozorní na nelegální, nemorální nebo nelegitimní praktiky na svém pracovišti, a to bez ohledu jak na adresáta upozornění (nadřízený, vládní instituce, média, veřejnost), tak na jeho vnitřní pohnutky.²⁷

Ochrana *whistleblowerů* spočívá v zákazu bránit informování příslušných osob o daném pochybení. Důležitý je zejména zákaz odvetných opatření ze strany zaměstnavatele (nadřízeného) vůči původci úniku, který splňuje daná kritéria. Na legislativní úrovni je zakotven zejména zákony Whistleblower Protection Act z roku 1989 a Military Whistleblower Protection Act z 1988 spolu s prováděcím nařízením Ministerstva obrany 7050.06.²⁸

---

²⁴ Keefer, „Protection of Information...“, 473.

²⁵ Gabriel Schoenfeld, „Rethinking the Pentagon Papers“ *National Affairs* č. 4 (2010).

²⁶ Paul Harris, „The Obama administration's disturbing treatment of whistleblowers“, *The Guardian*, 11. dubna 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2012/apr/11/obama-administration-whistleblowers-paul-harris>, poslední přístup 14. května 2012).

²⁷ Paul Latimer a A. J. Brown, „Whistleblower Laws: International Best Practice“, *UNSW Law Journal* č. 31 (2008): 768.

²⁸ Report to the Ranking Member, Committee on the Judiciary, U.S. Senate, „Whistleblower protection: Actions Needed to Improve DOD's Military Whistleblower Reprisal Program“ (únor 2012), 4.

Soudní ochrana *whistlebowerů* z řad státních zaměstnanců však v posledních dekadách klesá. Zatímco první rozsudky z konce 60. let přiznávaly státním zaměstnancům široká práva, co se týče možnosti otevřeně kritizovat otázky veřejného zájmu na svém pracovišti (např. *Pickering v. Board of Education*), od konce 70. let míra jejich ochrany postupně klesala až na úroveň plynoucí z rozsudku z roku 2006 ve věci *Garcetti v. Ceballos*, podle něhož zaměstnanci ve státní správě nejsou při výkonu své funkce chráněni Prvním dodatkem. A i pokud vystupují jako občané, mohou s ohledem na charakter jejich projevu čelit pracovníprávním následkům.²⁹ Tento rozsudek však významně podkopává efektivitu zákonodárství ochraňující *whistleblowing*.

---

²⁹ Mark Strasser „Whistleblowing, Public Employees, and the First Amendment“ (2012, dostupné na http://works.bepress.com/mark_strasser/27/, poslední přístup 2. května 2012): 32.

2. Případ Daniela Ellsberga a aféra Pentagon Papers

*Daniel Ellsberg*³⁰

Daniel Ellsberg, bývalý vojenský analytik v think-tanku RAND, známý zastánce svobody slova, bojovník proti přílišnému utajování informací a jeden z nejznámějších amerických *whistleblowerů*, se narodil roku 1931 v Chicagu, vystudoval ekonomii na Harvardově univerzitě, po studiu v Cambridge sloužil v letech 1954-1957 jako příslušník námořní pěchoty, načež se vrátil jako doktorand na Harvardovu univerzitu.

Roku 1959 Ellsberg začal pracovat v think-tanku RAND, kde – s výjimkou působení na ministerstvech obrany a zahraničí v letech 1964-1967 – setrval až do roku 1970, odkdy hledal způsob, jak zveřejnit Pentagon Papers – důležitou studii mapující americkou politiku vůči jihovýchodní Asii, na jejímž vypracování se sám podílel od roku 1967.

Poté, co byla pro vládní pochybení během procesu odmítnuta veškerá obvinění vedená po poskytnutí kopie Pentagon Papers novinářům³¹, přednášel na Stanfordově univerzitě a brojil proti závodům v nukleárním zbrojení. Daniel Ellsberg je autorem tří knih - *Papers on the War* (1971), *Secrets: A Memoir of Vietnam and the Pentagon Papers* (2002), a *Risk, Ambiguity and Decision* (2001) – a v poslední době aktivně vystupuje na podporu Bradleyho Manninga³².

---

³⁰ Životopisné údaje převzaty z oficiálních stránek Daniela Ellsberga, <http://www.ellsberg.net/bio>, <http://www.ellsberg.net/bio/extended-biography> a <http://www.ellsberg.net/bio/cv-1958-1970> (poslední přístup 24. února 2012).

³¹ Viz dále v kapitole.

³² Viz např. Ashley Fantz, „Pentagon Papers leaker: 'I was Bradley Manning'“, *CNN*, 19. března 2011 (dostupné na: http://articles.cnn.com/2011-03-19/us/wikileaks.ellsberg.manning_1_daniel-ellsberg-pentagon-papers-young-man?_s=PM:US, poslední přístup 3. května 2012) nebo Daniel Ellsberg, „This shameful abuse of Bradley Manning“, *The Guardian*, 11. března 2011 (dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2011/mar/11/bradley-manning-wikileaks>, poslední přístup 3. května 2012).

Pentagon Papers

„Pentagon Papers“ je označení pro studii analyzující politiku Spojených států vůči Vietnamu a americkou přítomnost v regionu Indočíny, oficiálně nazvaná „Vztahy Spojených států amerických a Vietnamu, 1945-1967: Studie připravená Ministerstvem obrany“³³. Studie byla dokončena na konci roku 1969 a na jejím vypracování se podílelo 36 vojenských analytiků a historiků (včetně Daniela Ellsberga); celý text i s přílohami zabírá přibližně 7 tisíc stran a skládá se ze 47 svazků.³⁴

Studie odhaluje cíle a prostředky americké politiky Spojených států ve Vietnamu od konce druhé světové války až do konce 60. let. „Naznačuje, že hlavním americkým zájmem bylo zprvu zadržení komunismu a následně obrana vlivu a prestiže Spojených států (...)bez ohledu na podmínky ve Vietnamu.“³⁵ Pentagon Papers byly od počátku utajované pod stupněm přísně tajné, nicméně poprvé byly jejich části uveřejněny již v červnu 1971, když Daniel Ellsberg tajně poskytl jejich kopii deníku *The New York Times*. Oficiálně byly Pentagon Papers odtajněny až v den 40. výročí tohoto úniku – 13. června 2011³⁶.

Robert McNamara, ministr obrany, který v roce 1965 prosadil plošné bombardování Vietnamu, se postupně stával skeptickým a interně doporučoval politickou dohodu.³⁷ Pentagon Papers nechal vypracovat, aby lépe pochopil příčiny americké intervence. Dne 17. června 1967 McNamara ustavil pracovní komisi pod vedením Leslie H. Gelba odpovědnou za vypracování studie.³⁸

---

³³ *United States – Vietnam Relations, 1945–1967: A Study Prepared by the Department of Defense*

³⁴ Top Secret: The Battle for the Pentagon Papers, University of Southern California, <http://www.topsecretplay.org/index.php/content/timeline> (poslední přístup 14. ledna 2012).

³⁵ Neil Shanahan, “Vietnam Archive: Pentagon Study Traces 3 Decades of Growing U.S. Involvement“, *The New York Times*, 13. června, 1971 (přístupné na: <http://www.nytimes.com/books/97/04/13/reviews/papers-overview.html>, poslední přístup 12. ledna 2012)

³⁶ Oficiální tisková zpráva National Archives, <http://www.archives.gov/press/press-releases/2011/nr11-138.html> (poslední přístup 9. února 2012).

³⁷ *The Most Dangerous Man in America* (Judith Ehrlich a Rick Goldsmith, USA, 2009), čas 00:21:20.

³⁸ Top Secret: The Battle for the Pentagon Papers at the University of Southern California, <http://www.topsecretplay.org/index.php/content/timeline> (poslední přístup 14. ledna 2012).

V době vypracování Pentagon Papers vrcholila americká vojenská přítomnost ve Vietnamu. V oblasti bylo nasazeno 485 tisíc vojáků, počet obětí přesáhl 16 tisíc,³⁹ a to přes prohlášení několika po sobě jdoucích administrativ o nenavyšování počtu nasazených ve Vietnamu.⁴⁰ K tomuto rozporu vedly zejména ideologicko-politické důvody. Všechny administrativy zapojené do války ve Vietnamu byly přesvědčenými zastánci teorie domina. Prezidenti Eisenhower, jenž tuto teorii formuloval, a následně Kennedy i Johnson byli přesvědčeni, že pokud (jižní) Vietnam padne do rukou komunistů, celý jihovýchodoasijský region bude následovat. Hlavním politickým ospravedlněním americké intervence byl komplex amerických politiků ze „ztráty Číny“. Prezident Eisenhower, když už se po francouzském debaklu u Dien Bien Phu a rozdělení Vietnamu rozhodl zaštitit Jižní Vietnam a vybudovat zde režim přijatelnější než v Severním Vietnamu,⁴¹ si nemohl dovolit neúspěch, a tím „ztratit Indočínu“ zvláště poté, co svou prezidentskou kampaň roku 1952 založil na obvinění demokratů v čele s prezidentem Trumanem ze ztráty Číny. Následně si demokratičtí prezidenti Kennedy a Johnson nemohli dovolit riskovat opakování situace. Tudíž jakmile se Spojené státy rozhodly intervenovat v Indočíně, stažení nebylo zatím na pořadu dne.

Poté co se Ellsberg seznámil s obsahem celé studie, rozhodl se ji zveřejnit, aby veřejnosti ukázal „šablonu prezidentských lží,“ kterou vzhledem k vietnamské politice spatřoval již u páté administrativy.⁴² Bezprostřední příčinou Ellsbergova rozhodnutí zveřejnit Pentagon Papers bylo zastavení procesu s několika příslušníky speciálních jednotek (tzv.

---

³⁹ The Vietnam War Chronology, Digital History, the University of Houston, http://www.digitalhistory.uh.edu/database/article_display_printable.cfm?HHID=515 (last retrieved on January 13, 2011).

⁴⁰ Kennedy prohlašoval, že američtí poradci ve Vietnamu by se měli omezit pouze na „výcvik (vojsk) a logistickou podporu“ (Karel Durman, Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl II. Konce dobrodružství 1964-1991 (Praha: Karolinum, 2009), 15.), Lyndon B. Johnson ve své kampani roku 1964 používal i heslo „We seek no wider war“ a tvrdil, že nechce „asijské hochy nahradit americkými chlapci“ (Karel Durman, „Popely ještě žhavé...“, 17.).

⁴¹ Warren I. Cohen, ed., The Cambridge history of American foreign relations. Volume 4. America in the age of Soviet power, 1945-1991 (Cambridge: Cambridge University Press, 1993, 149-151).

⁴² The Most Dangerous Man in America (Judith Ehrlich a Rick Goldsmith, USA, 2009), čas 00:32:00.

Zelené barety), kteří byli obviněni z vraždy dvojitého agenta Khac Chuyena.⁴³ Zastavení procesu si vynutil Bílý dům a Ellsberg byl přesvědčen, že se tím Nixon pouze snaží znemožnit, aby se veřejnost dozvěděla, že pokyn k vraždě vydala právě Nixonova administrativa (což bylo mj. v přímém rozporu s předchozími prohlášeními Bílého domu).⁴⁴ Poté, co mu jeho přítel, kolega z RAND a protiválečný aktivista Anthony Russo zajistil kopírku, Ellsberg začal kopírovat první svazky 1. října 1969. Daniel Ellsberg každý večer opouštěl RAND z částí studie, kterou měl k dispozici ve svém sejfu v think-tanku. Kompletní kopie byla hotova až po měsíci práce.⁴⁵

Je nutno podotknout, že Daniel Ellsberg nikomu neposkytl plnou kopii Pentagon Papers. Rozhodl se nezveřejnit přibližně 800 stran popisující mezinárodní jednání mezi Spojenými státy a cizími vládami, protože dané informace považoval za příliš citlivé a legitimně hodné utajení z důvodu ochrany národní bezpečnosti.⁴⁶

Daniel Ellsberg během následujícího roku kontaktoval známé protiválečné kongresmany - senátory Fullbrighta a McGoverna, poslance McCloskeyho, všichni však nakonec odmítli, vzhledem k obavám z dopadů zveřejnění na vztah k výkonné moci nebo případné nálepky nevlasteneckosti na jejich volitelnost. Fulbright se i přes počáteční entusiasmus obával negativních dopadů na schopnost senátní komise pro zahraniční vztahy získávat utajované dokumenty od exekutivy, senátor McGovern nechtěl ohrozit své šance v prezidentských volbách roku 1972.⁴⁷ Až po vydání soudního příkazu proti The New York Times pozastavující vydávání článků založených na Pentagon Papers se aljašský senátor Mike Gravel pokusil během obstrukce přechít studii na půdě Senátu. Poté, co tento pokus selhal,

---

⁴³ Richard Reeves, *President Nixon: Alone in the White House* (New York: Simon & Schuster, 2001), 333.

⁴⁴ *Ibid.* 127-133.

⁴⁵ Daniel Ellsberg, *Secrets: A Memoir of Vietnam and the Pentagon Papers* (New York : Penguin Group, 2002), 299.

⁴⁶ Richard A. Falk, *The Nuremberg Defense in the Pentagon Papers Case*, *Columbia Journal of Transnational Law* 13, č. 208 (1974), s. 209 (poznámka pod čarou č. 4) a William R. Glendon, *The Pentagon Papers – Victory for a Free Press*, *Cardozo Law Review* 19, č. 1925 (1998), 1296.

⁴⁷ Daniel Ellsberg, "Secrets...", 356-9.

narychlo svolal jednání svého podvýboru, kde studii četl až do fyzického vyčerpání a následně (jelikož se jednání účastnil sám) jednomyslně schválil zařazení Pentagon Papers do knihovny Kongresu.⁴⁸

Po neúspěchu na půdě Kongresu (zveřejnit části Pentagon Papers se na půdě Kongresu podařilo až poté, co New York Times začaly publikovat články založené na této studii) Ellsberg na počátku roku 1971 kontaktoval novináře Neila Sheehana z New York Times a poskytl mu kopii studie. Po několikaměsíčním studování Pentagon Papers v pronajatém apartmá v newyorském Hiltonu a následném váhání nad legalitou a legitimitou zveřejnění článků se vedení Timesů nakonec rozhodlo sérii článků uveřejnit. Dne 13. června 1971 na titulní straně stálo: „Vietnamský archiv: Studie z Pentagonu nastiňuje tři dekády rostoucího amerického zapojení“. Neil Sheehan v textu uvozoval sérii článků popisující přísně tajnou studii.

Nixonova původní reakce na zveřejnění Pentagon Papers byla pozitivní. Předpokládal, že „Kennedy-Johnsonovu zprávu“ by bylo možné využít k očernění demokratů. Nicméně Henry Kissinger, Nixonův poradce pro zahraniční politiku, trval na tom, že únik ohrožuje americkou zahraniční politiku a zejména důvěryhodnost Spojených států v tajných jednáních. Generální prokurátor John Mitchell proto 15. června 1971 oficiálně požádal New York Times, aby v zájmu národní bezpečnosti upustily od publikace článků; deník odmítl.⁴⁹ Vláda následně zažádala a získala předběžné opatření, které zakazovalo publikaci článků vycházejících z uniklé zprávy. „Poprvé od americké revoluce bylo rozhodnutím federálního soudu americkým novinám zakázáno publikovat připravený článek.“⁵⁰ Ellsberg následně poskytl část kopie Pentagon Papers i deníku Washington Post a po rozšíření předběžného

---

⁴⁸ The Most Dangerous Man in America (Judith Ehrlich a Rick Goldsmith, USA, 2009), čas 01:06:37 – 01:07:48.

⁴⁹ Richard Reeves, „President Nixon...“, 333.

⁵⁰ Daniel Ellsberg, „Secrets...“, 387.

opatření i dalším novinám (např. Boston Globe, Los Angeles Times, Christian Science Monitor).⁵¹

O legalitě článků rozhodl Nejvyšší soud Spojených států 30. června 1971 v jednom z nejvýznamnějších rozhodnutí týkajících se Prvního dodatku. V případě *New York Times Co. v. United States* rozhodl poměrem hlasů 6-3 ve prospěch novin, jelikož dle názoru soudu vláda „neunesla důkazní břemeno nezbytné pro uvalení předběžné cenzury.“⁵² Vzhledem k časové tísní, v níž soud rozhodoval, se však ani většina neshodla na jednotném stanovisku, a tak výslednou formou rozhodnutí bylo krátké společné stanovisko následované samostatným názorem každého soudce.

Jednotliví soudci se ve svých názorech diametrálně lišili. Soudce Black zastával pozici absolutistického výkladu Prvního dodatku a odmítal jakákoliv omezení svobody tisku, byť podpořená domnělou ochranou národní bezpečnosti.⁵³ Uvedl, že „poprvé po 182 letech od založení republiky mají federální soudy rozhodnout, že První dodatek nezakotvuje to, co je v něm napsáno, ale spíše že vláda může zastavit publikaci aktuálních zpráv zásadního významu pro lid této země. (...) Každý okamžik trvání zákazu je flagrantním a neobhajitelným porušením Prvního dodatku. (...) Výkonná moc zřejmě zapoměla základní účel a historii Prvního dodatku.“⁵⁴

K názoru soudce Blacka měli nejbližší soudci Douglas (který se k názoru soudce Blacka i formálně připojil) a Brennan. Ti rovněž postavili práva plynoucí z Prvního dodatku nad obavy o národní bezpečnost, nicméně dovedli si představit určité, byť silně omezené,

---

⁵¹ Richard Reeves, „President Nixon...“, 335-336.

⁵² Názor soudce Whitea v rozsudku *New York Times Co v. United States* (dostupné na <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB48/decision.pdf>, zde strana 733, poslední přístup 7. května 2012).

⁵³ Jerome A. Barron, „The Pentagon Papers Case...“, 52-53.

⁵⁴ Názor soudce Blacka v rozsudku *New York Times Co v. United States* (dostupné na <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB48/decision.pdf>, zde strany 714-720, poslední přístup 7. května 2012).

ústupky vůči vládním nárokům na ochranu národní bezpečnosti. První viděl za určitých okolností možnost trestního řízení s osobami, které se podíleli na šíření úniku, druhý viděl pouze jednu okolnost připouštějící předběžnou cenzuru a tou pro něj byla válka (která v případě konfliktu ve Vietnamu a ani v současnosti v Afghánistánu a Iráku v rámci „války“ proti terorismu nebyla formálně vyhlášena).⁵⁵

Na druhé straně proti těmto názorům stáli s nesouhlasnými stanovisky soudci Harlan, Blackmun a předseda Nejvyššího soudu soudce Burger. Ti zdůrazňují zejména omezené kompetence moci soudní v oblasti národní bezpečnosti a nutnost spolehnout se na úsudek exekutivy, do jejíž pravomoci oblast spadá. Soudní přezkum by se podle nich měl týkat maximálně toho, zda daná věc meritorně spadá do oblasti národní bezpečnosti. Zdůrazňují fakt, že práva zakotvená Prvním dodatkem nejsou absolutní, ale musí být vykládána v kontextu celé Ústavy. Rovněž kritizovali omezené množství času, které soud měl na přezkoumání celého případu.

Zbylí tři soudci – Stewart, Marshall a White – se nacházeli mezi těmito výše zmíněnými krajními názory. Na jedné straně uznávali, že nezbytné kritické veřejné mínění je závislé na nezávislém tisku, nicméně na druhé straně existují oprávněné námitky vlády, že národní bezpečnost a zahraniční vztahy nutně vyžadují důvěrnost a utajení. Připouštějí rovněž možnost trestního stíhání osob podílejících se na šíření utajované informace, ovšem za předpokladu, že tím nebude omezena svoboda tisku.⁵⁶ Vláda se však vláda nerozhodla pro trestní stíhání. Její požadavek na potvrzení předběžné cenzury vůči článkům vycházejícím

---

⁵⁵ Jerome A. Barron, „The Pentagon Papers Case...“, 55.

⁵⁶ Ibid., 55-56.

z Pentagon Papers byl zamítnut, jelikož neustála „neobvykle těžké důkazní břemeno spojené s Prvním dodatkem.“⁵⁷

Přestože devět různých stanovisek neposkytuje danému rozhodnutí potřebnou sílu (resp. rozhodnutí může být napadáno a zpochybňováno už právě faktem, že ani dva soudci, natož většina, se nedokázali shodnout na jednom rozhodnutí), jedná se o zásadní rozhodnutí v oblasti judikatury týkající se Prvního dodatku.

Jeho vliv je možné spatřovat i ve vládním postupu při aféře WikiLeaks o 40 let později, kdy se administrativa prezidenta Obamy nesnažila zastavit publikaci novinových článků, naopak s tradičními médii do značné míry spolupracovala, ale zaměřila se na trestní stíhání původce a zprostředkovatelů úniku, tedy Bradleyho Manninga⁵⁸ a Juliana Assange⁵⁹, přesně podle rozsudku soudce Stewarta⁶⁰.

Soudní proces s Danielem Ellsbergem

Dne 28. června 1971 se Daniel Ellsberg vzdal na bostonské prokuratuře a poprvé veřejně přiznal, že právě on a jen on poskytl Pentagon Papers novinářům. Potupil tím FBI, která jej nebyla schopná najít, přestože poskytl rozhovor celonárodní televizi a od 25. června na něj byl vydán zatykač.⁶¹

---

⁵⁷ Názor soudce Whitea v rozsudku *New York Times Co v. United States* (dostupné na <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB48/decision.pdf>, zde strana 733, poslední přístup 7. května 2012).

⁵⁸ Viz např. „Wikileaks suspect Bradley Manning 'should be tried'“, *BBC*, 12. ledna 2012, dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-16539409>, poslední přístup 7. května 2012).

⁵⁹ Viz např. Charlie Savage, „U.S. Tries to Build Case for Conspiracy by WikiLeaks“, *The New York Times*, 15. prosince 2010 (dostupné na <http://www.nytimes.com/2010/12/16/world/16wiki.html>, poslední přístup 7. května 2012).

⁶⁰ Názor soudce Stewarta v rozsudku *New York Times Co v. United States* (dostupné na <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB48/decision.pdf>, zde strany 727-730, poslední přístup 7. května 2012).

⁶¹ Daniel Ellsberg, „Secrets...“, 404-406.

„Řekněme si to upřímně, Dane. Okopírovat sedm tisíc stránek přísně tajných dokumentů a dát je redakci New York Times - to prostě nezní moc dobře.“⁶² Ellsbergův právník, Leonard Boudin se nemýlil, na počátku obnoveného soudního procesu v lednu 1973 Daniel Ellsberg čelil dvanácti bodům obžaloby s maximálním trestem 115 let odnětí svobody.⁶³ Spolu s ním byl obviněn i Anthony Russo, který odmítl spolupracovat s obžalobou a svědčit před velkou porotou a jenž čelil 35 letům vězení.⁶⁴

Původní proces, který běžel od prosince roku 1971 a v němž byl jak Ellsberg, tak Russo obviněni v 15 bodech⁶⁵, byl v červnu 1972 pozastaven poté, co bylo odhaleno vládní odposlouchávání telefonních hovorů Ellsberga s jeho právníkem. V prosinci byl proces zastaven úplně a bylo nařízeno sestavení nové poroty.⁶⁶

V dubnu 1973 byl soudce informován o tom, že 3. září 1971 se dva vládní zaměstnanci – Howard Hunt a Gordon Liddy – vloupali do kanceláře Ellsbergova psychologa za účelem získání informací k soudnímu případu.⁶⁷ Později vyšlo najevo přímé napojení této skupiny Instalatérů (*the Plumbers*) na Bílý dům. Dne 26. dubna soudce Byrne o této skutečnosti informoval veřejnost.⁶⁸

Jen o několik dní později John Ehrlichman, Nixonův poradce pro vnitřní záležitosti, kontaktoval soudce Matthewa Byrneho a nabídl mu post šéfa FBI. Přestože podle Ehrlichmanova svědectví soudce projevilo zájem, Byrne to popřel a odmítl jakoukoliv podjatost a proces pokračoval. Dne 9. května se soudce dozvěděl o dalším vládním

---

⁶² Daniel Ellsberg, “Secrets...”, 432.

⁶³ Životopis na oficiálních stránkách Daniela Ellsberga, <http://www.ellsberg.net/bio/extended-biography>, poslední přístup 13. února 2012.

⁶⁴ *The Most Dangerous Man in America* (Judith Ehrlich a Rick Goldsmith, USA, 2009), čas 01:18:34.

⁶⁵ Richard Alan Rubin, *Foreign Policy, Secrecy, And The First Amendment: The Pentagon Papers In Retrospect*, *Harvard Law Journal*, č. 17 (1972), 580.

⁶⁶ University of Missouri-Kansas City webpage, <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/ellsberg/pentagonpaperschrono.html> (poslední přístup 26. února 2012).

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ Daniel Ellsberg, “Secrets...”, 444.

pochybení – FBI tajně odposlouchávala rozhovory mezi Ellsbergem a Mortonem Halperinem, jeho přítelem z think-tanku Brookings, jenž měl rovněž kopii na Pentagon Papers k dispozici a byl jedním z podezřelých z jejich vynesení.⁶⁹

Dne 11. května 1973 obhajoba požádala o zamítnutí obvinění. Soudce Byrne – na základě „série skutečností ohledně bezprecedentního postupu vládních agentur vůči obžalovaným, které jsou urážkou spravedlnosti a které znemožnily pokračování přelíčení“ – rozhodl o „zamítnutí všech bodů obžaloby a ukončení projednávání případu.“⁷⁰

Důsledky

Mezi hlavní důsledky aféry se zveřejněním Pentagon Papers patří precedenční rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v případě New York Times & Co. v. Spojené státy z června 1971, kdy byla zamítnuta žádost vlády Spojených států o umožnění uvalení předběžné cenzury na sérii článků New York Times a Washington Post. Přestože se soud neshodl na jednotném stanovisku a každý ze soudců napsal své, ať už souhlasné či disentující, stanovisko, je možné v rozsudku soudců Stewarta a Whitea identifikovat test bezprostřední, okamžité a nenapravitelné škody, jež by muselo zveřejnění informace způsobit, aby bylo možné uvažovat o ústavnosti předběžné cenzury.⁷¹ Jelikož je tato podmínka kvůli její formulaci prakticky nesplnitelná – stejně jako v případě Pentagon Papers bude i v případných dalších případech jen velmi obtížně prokazatelné, že ona nenapravitelná škoda bude *bezprostředním a*

---

⁶⁹ „Judge William Byrne; Ended Trial Over Pentagon Papers“, *The Washington Post*, 15. ledna 2006 (dostupné na <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/01/14/AR2006011401165.html>, poslední přístup 7. května 2012).

⁷⁰ University of Missouri-Kansas City webpage, <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/ellsberg/judgerules.html> (poslední přístup 14 ledna 2012).

⁷¹ David Rudenstine, *The Pentagon Papers Case: Recovering its Meaning Twenty Years Later*, *Cardozo Law Review* 12 (1991), 1902.

okamžitým důsledkem zveřejnění⁷² – tímto rozsudkem se přikročilo k absolutistickému výkladu prvního dodatku, tedy zákaz jakékoliv předběžné cenzury.⁷³

Odmítnutím vládní žádosti o předběžnou cenzuru pouze na základě údajného ohrožení národní bezpečnosti se zabránilo nebezpečnému precedentu, kdy vláda, která jako jediná rozhoduje o utajování informací, může na soudu nárokovat uvalení předběžné cenzury na články založené na uniklých informacích, čímž by se silně omezila svoboda přístupu k informacím, svoboda tisku a tím možnost efektivní kontroly exekutivy.

Vedle tohoto precedenčního rozhodnutí mělo zveřejnění Pentagon Papers (spolu s aférou Watergate) za důsledek obměnu Kongresu přílivem nových demokratů (tzv. *Watergate babies*) a posílení jeho vůle omezit pravomoci prezidenta a následnou novelizaci Zákona o svobodě informací (FOIA).⁷⁴ Dočasně se podařilo zastavit vzestup tzv. „imperiálního prezidentství“.

Zveřejněním Pentagon Papers Daniel Ellsberg prokázal, že utajení informace automaticky neznamená, že její zveřejnění by bylo nebezpečné, že mnoho informací je utajováno zbytečně a že některé úniky nejsou nutně na škodu.⁷⁵ Publikace Pentagon Papers (zejména v kombinaci s aférou Watergate) otřásly důvěrou společnosti v politiku, politiky a vládní systém. „Silná reakce společnosti na zveřejnění dokumentů nepramenila ani tak z pochopení souvislostí ohledně americké přítomnosti v Indočíně, ale z uvědomění si, že společnost byla vládou obelhávána.“⁷⁶ „Pro obyčejného chlápka je to [(Pentagon Papers)]

---

⁷² Floyd Abrams, *The Pentagon Papers after Four Decades*, *Wake Forest Journal of Law & Policy* 1, Vol. 1 (2011), 13.

⁷³ *Ibid.*, 7.

⁷⁴ Heidi Kitroser, *What if Daniel Ellsberg Hadn't Bothered?*, *Indiana Law Review* 45, č. 89 (2011), 104.

⁷⁵ *Ibid.*, 112.

⁷⁶ *Ibid.*, 100.

snůška žvástů. Z ní však plyne jasná věc: nemůžeš věřit vládě, nemůžeš věřit tomu, co ti říká; nemůžeš se spolehnout na jejich úsudek“⁷⁷

Publikace Pentagon Papers byla rovněž prvotním krokem k rezignaci Richarda Nixona,⁷⁸ jelikož prezidentova přehnaná reakce vedla k nastavení utajovacích mechanismů, které vedly k vloupání do komplexu Watergate, následné snaze o jeho ututlání a v konečném důsledku k Nixonově rezignaci. V obavách z dalších možných úniků totiž prezident Nixon ustavil Zvláštní vyšetřovací jednotku (Instalatéry - „the Plumbers“), známou zejména pro vloupání se do komplexu Watergate. Plumbers přímo pojí Pentagon Papers s aférou Watergate a následným Nixonovým odstoupením, jelikož několik měsíců před vloupáním do Watergate tato skupina rovněž vyloupila kancelář Ellsbergova psychiatra dr. Fieldinga s cílem zjistit, zda Ellsberg chystá zveřejnit nějaké další informace.⁷⁹ Je tedy možné se domnívat, že nebyť publikace Pentagon Papers, žádná podobná organizace by nebyla vytvořena, skandál ohledně vloupání se do Watergate by se neodehrál a Nixon by v prezidentském úřadu vydržel až do konce svého funkčního období.

---

⁷⁷ H. R. Haldeman , Oval Office tapes, 14. června, 1971, citováno v: Daniel Ellsberg, „*Secrets...*“, 413.

⁷⁸ William R. Glendon, „The Pentagon Papers...“, 1307.

⁷⁹ Heidi Kitroser, What if..., 101-2.

3. Případ Bradleyho Manninga a aféra Wikileaks

Bradley Manning, vojenský analytik obviněný ze zveřejnění více než 260 000 diplomatických depeší a statisíců armádních dokumentů týkajících se válek v Afghánistánu a Iráku, se narodil 17. prosince 1987 ve státě Oklahoma.⁸⁰ Po rozvodu rodičů žil s matkou ve Walesu, kde absolvoval střední školu. Po jejím dokončení se vrátil do USA a roku 2007 narukoval do armády.⁸¹ Po absolvování výcviku byl v říjnu 2009 poslán na misi do Iráku jako analytik vojenské rozvědky v hodnosti vojína.⁸² Zde, díky své prověrce na stupeň přísně tajné, přišel do kontaktu s databázemi tajných informací, které v květnu 2010 díky flagrantnímu zanedbávání bezpečnostních opatření na základně⁸³ údajně zkopíroval na CD a poskytl serveru WikiLeaks.⁸⁴

Manning byl zatčen v květnu 2010 na základě udání hackera Adriana Lama, s nímž byl Manning v kontaktu v době, kdy informace stahoval na CD.⁸⁵ Je obžalován z 22 trestných činů, z nichž nejzávažnějším je napomáhání nepříteli. Pokud bude uznán vinným ve všech bodech, hrozí mu doživotní vězení. Původně byl držen v izolaci v téměř holé cele, po protestech jeho zastánců byl přesunut do nové vojenské věznice s lepšími podmínkami. Předběžné slyšení, které má rozhodnout, zda má být věc řešena před vojenským soudem, proběhlo v prosinci 2011. Na začátku února 2012 bylo nařízeno postoupení případu vojenskému soudu, jehož přípravná jednání proběhla na konci února a v polovině března a na

---

⁸⁰ David Leigh a Luke Harding, „WikiLeaks: From Wales to a US Jail, via Iraq the story of Bradley Manning“, *The Guardian*, 1. února 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2011/feb/01/bradley-manning-wikileaks>, poslední přístup 28. března 2012).

⁸¹ „Profile: Bradley Manning“, *BBC*, 12. ledna 2012 (dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-11874276>, poslední přístup 28. března 2012).

⁸² Ibid.

⁸³ Přepis konverzace mezi Bradley Manningem a Adrianem Lamem, relevantní část od zprávy začínající slovy „(02:13:02 PM) bradass87: perfect example of how not to do INFOSEC“ (dostupné na <http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/manning-lamo-logs/>, poslední přístup 8. května 2012).

⁸⁴ David Leigh a Luke Harding, „Wikileaks...“.

⁸⁵ Ibid.

konci dubna 2012, kdy soud zamítl návrh obhajoby na zproštění obžaloby v nejdůležitějším bodě obžaloby – napomáhání nepříteli; hlavní líčení je naplánováno na září a říjen 2012.⁸⁶

Wikileaks

WikiLeaks.org je internetový portál, který sám sebe definuje jako „neziskovou mediální společnost [, jejímž cílem je] poskytovat veřejnosti důležité informace,“⁸⁷ odvolává se přitom na čl. 19 Všeobecné deklarace lidských práv, který stanoví právo každého „vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.“⁸⁸ Organizace byla založena na konci roku 2006⁸⁹ australsko-švédským novinářem Julianem Assangem a první roky své existence přinášela úniky menšího významu (např. jeden z prvních návrhů „protipirátské“ smlouvy ACTA, důkazy korupce u keňského prezidenta Daniela Arapa Moia, seznam členů Britské národní strany, nezákonné zabíjení a únosy v Keni apod.).⁹⁰

Milníkem se pro stránku stal rok 2010. Wikileaks nejprve v březnu zveřejnily tajnou zprávu ministerstva obrany z roku 2008, označující portál za hrozbu a „zdroj investigativní žurnalistiky kritické vůči americké armádě“.⁹¹

Zásadním zlomem však byl až duben 2010, kdy WikiLeaks publikovaly video, jenž zachycuje útok amerického vrtulníku na skupinu osob, který nepřežilo 12 lidí včetně dvou zaměstnanců agentury Reuters. Toto video, nazvané „Collateral Murder“, je prvním ze čtyř úniků, za jejichž zdroj se považuje Bradley Manning. Následovalo uveřejnění interních armádních dokumentů k válkám v Afghánistánu (v červnu 2010) a Iráku (v říjnu 2010).

---

⁸⁶ Ed Pilkington, „Bradley Manning judge warns military prosecutors in WikiLeaks case“, *The Guardian*, 26. dubna 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2012/apr/26/bradley-manning-judge-warns-prosecutors>, poslední přístup 8. května 2012).

⁸⁷ WikiLeaks, <http://wikileaks.org/About.html> (poslední přístup 14. března 2012)

⁸⁸ Všeobecná deklarace LP

⁸⁹ Yochai Benkler, „A free irresponsible Press: Wikileaks and the Battle over the Soul of the Networked Fourth Estate“, *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* 311 č. 46 (2011): 315.

⁹⁰ *Ibid.*, 316.

⁹¹ *Ibid.*, 317.

Statisíce zveřejněných dokumentů „sice nepřinesly žádná nová odhalení, poskytly však detailní náhled do zákulisí.“⁹² „V některých případech dokumenty ukazují, že armáda poskytovala veřejnosti zavádějící informace, například, že určité úspěchy amerických speciálních jednotek připisovala afghánské armádě.“⁹³

Dokumenty týkající se války v Afghánistánu

Při publikování afghánských dokumentů WikiLeaks nejprve kontaktovaly deníky New York Times, Guardian a německý týdeník Spiegel, kterým dokumenty poskytly s předstihem, aby posoudily závažnost a pravdivost informací.⁹⁴

Přesto WikiLeaks zprvu nezveřejnily 15 tisíc dokumentů, aby získaly čas na jejich redakci – zejména, aby znemožnily identifikování konkrétních osob. Jména jednotlivců, zejména Afghánců spolupracujících se spojeneckými vojsky, se však objevila již v první várce zveřejněných dokumentů.⁹⁵ Server se tak stal předmětem kritiky nejen ze strany vlády,⁹⁶ ale i mediálních organizací. Reportéři bez hranic označili odhalení identity spolupracujících Afghánců za „neuvěřitelně nezodpovědné.“⁹⁷

V polovině srpna 2010 však ministr obrany Gates v dopise předsedovi senátní komise pro ozbrojené složky uznal, že přestože dokumenty „obsahují jména některých kooperujících Afghánců (...), doposud nebyly únikem odhaleny žádné zdroje citlivých informací ani

---

⁹² Ibid., 325.

⁹³ „View Is Bleaker Than Official Portrayal of War in Afghanistan“, *The New York Times*, 25. července 2010 (dostupné na <http://www.nytimes.com/2010/07/26/world/asia/26warlogs.html>, poslední přístup 15. března 2012).

⁹⁴ „Afghanistan war logs: How the Guardian got the story“, *The Guardian*, 25. července 2010 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2010/jul/25/afghanistan-war-logs-explained-video>, poslední přístup 16. března 2012).

⁹⁵ Jerome A. Barron, „The Pentagon Papers Case...“, 65.; Adam Levine „Gates: Leaked documents don't reveal key intel, but risks remain“, *CNN*, 17. října 2010 (dostupné na <http://web.archive.org/web/20101020033827/http://edition.cnn.com/2010/US/10/16/wikileaks.assessment/index.html?hpt=T2>, poslední přístup 25. březen 2012).

⁹⁶ Ellen Nakashima, „Pentagon: Undisclosed Wikileaks documents 'potentially more explosive'“, *The Washington Post*, 11. srpna 2010 (dostupné na http://voices.washingtonpost.com/checkpoint-washington/2010/08/pentagon_undisclosed_wikileak.html, poslední přístup 25. březen 2012) a Jerome A. Barron, „The Pentagon Papers Case...“, 72.

⁹⁷ Haroon Siddique, „Press freedom group joins condemnation of WikiLeaks' war logs“, *The Guardian*, 13. srpna 2010 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/media/2010/aug/13/wikileaks-reporters-without-borders>, poslední přístup 25. březen 2012).

kompromitovány metody armády.⁹⁸ „Nejmenovaný zdroj z Pentagonu rovněž potvrdil, že o tři měsíce později stále nebyl žádný důkaz o tom, že by někdo byl poškozen informací zveřejněnou v afghánských dokumentech.“⁹⁹

Sama vláda ex post uznala, že únik dokumentů týkajících se války v Afghánistánu nepřinesl Spojeným státům ani jejich spojencům či spolupracujícím místním obyvatelům žádnou škodu. Na druhou stranu dokumenty ukazují, že by Spojeným státům mohla být přičitatelná některá provinění proti válečnému právu, zejména Třetí ženevské úmluvy (o ochraně civilních osob za války). USA, jako mocnosti fakticky ovládající území,¹⁰⁰ by se mohlo přičítat i mnohdy skandální jednání¹⁰¹ afghánské policie.

Dokumenty týkající se války v Iráku

V říjnu 2010 server WikiLeaks.org uveřejnil podobný, ovšem mnohem masivnější únik; zveřejněno bylo téměř 400 tisíc armádních zpráv z Iráku.¹⁰² Ty, stejně jako dokumenty týkající se války v Afghánistánu, nepřinesly žádná nová, dosud neznámá (nebo alespoň netušená) fakta. Na druhou stranu uniklé informace dokreslily detaily a potvrdily spekulace; „počet obětí z řad iráckých civilistů byl vyšší než udávaný, americká armáda si byla dobře vědoma systematického mučení vězňů iráckou policií a armádou a nepokusila se toto mučení zastavit.“¹⁰³

Americké ministerstvo obrany únik informací opět odsoudilo s tím, že vystavuje do nebezpečí životy mnohých osob. Generál McChrystal, někdejší velitel spojeneckých vojsk

---

⁹⁸ Adam Levine „Gates: Leaked documents don't reveal key intel, but risks remain“, *CNN*, 17. října 2010 (dostupné

na <http://web.archive.org/web/20101020033827/http://edition.cnn.com/2010/US/10/16/wikileaks.assessment/index.html?hpt=T2>, poslední přístup 25. března 2012).

⁹⁹ Yochai Benkler, „A Free Irresponsible Press...“, 324.

¹⁰⁰ Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Kypr v. Turecko (Cyprus v. Turkey (2001) (No. 25781/94))*.

¹⁰¹ „View Is Bleaker Than Official Portrayal of War in Afghanistan“, *The New York Times*, 25. července 2010 (dostupné na <http://www.nytimes.com/2010/07/26/world/asia/26warlogs.html>, poslední přístup 29. března 2012).

¹⁰² Yochai Benkler, „A Free Irresponsible Press...“, 325.

¹⁰³ *Ibid.*

v Afghánistánu, dokonce prohlásil, že „je pravděpodobné, že únik těchto informací způsobí smrt našich vojáků, nebo vojáků našich spojenců.“¹⁰⁴ Pentagon se zejména obával toho, že dokumenty poskytují informace o vzorcích chování, taktice, technikách a procedurách spojeneckých vojsk.¹⁰⁵

Proti tomu WikiLeaks tvrdily, že zveřejněné informace „neobsahují žádnou informaci, jež by mohla někomu ublížit.“¹⁰⁶ Podle CNN WikiLeaks u některých depeší zredigovaly více údajů, než samo ministerstvo obrany.¹⁰⁷ Stejně jako v případě úniku afghánských dokumentů neexistují důkazy o tom, že by únik přímo způsobil nějakou škodu.

Stejně jako afghánské dokumenty i uniklé irácké vojenské zprávy poukazují na porušování mezinárodněprávních norem ze strany USA, resp. subjektů, za něž Spojené státy nesou jako faktický suverén mezinárodněprávní odpovědnost. V případě Iráku vyniká zj. soustavné porušování kogentního ustanovení o zákazu mučení a krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu plynoucího zejména z čl. 5 Všeobecné deklarace lidských práv.

Diplomatické depeše

K poslednímu úniku došlo 28. listopadu 2010, kdy byly zveřejněny první články založené na některých ze statisíce amerických diplomatických depeší, které WikiLeaks získaly. Tento poslední únik se od ostatních lišil hlavně tím, že WikiLeaks jednotlivé depeše zpočátku zveřejňovala výhradně prostřednictvím zavedených deníků – New York Times, Guardian, El

---

¹⁰⁴ Dan Farber, „Gen. McChrystal: WikiLeaks a Sad Situation“, *CBS News*, 22. října 2010 (dostupné na http://www.cbsnews.com/8301-503544_162-20020496-503544.html, poslední přístup 25. březen 2012).

¹⁰⁵ Larry Shaughnessy, „WikiLeaks redacted more information in latest documents release“, *CNN*, 23. října 2010 (dostupné na: <http://edition.cnn.com/2010/US/10/22/wikileaks.editing/>, poslední přístup 25. března 2012).

¹⁰⁶ „Huge Wikileaks release shows US 'ignored Iraq torture““, *BBC*, 23. října 2010 (dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-11611319>, poslední přístup 25. března 2012).

¹⁰⁷ Larry Shaughnessy, „WikiLeaks redacted more information in latest documents release“, *CNN*, 23. října 2010 (dostupné na: <http://edition.cnn.com/2010/US/10/22/wikileaks.editing/>, poslední přístup 25. března 2012).

País, Le Monde a Spiegel.¹⁰⁸ „Poté, co depeše prošly redakcí v jednotlivých denících s cílem chránit diplomatické zdroje, WikiLeaks následně jednaly v souladu s takovou redakcí.“¹⁰⁹ Pentagon navíc spolupracoval s New York Times na cenzuře citlivých údajů, jako jsou například jména zdrojů poskytujících diplomatům informace. Deník podle svých slov rovněž nezveřejnil informace, které by „mohly ohrozit práci amerických výzvědných služeb.“¹¹⁰

Situace se však změnila v srpnu 2011, kdy se server WikiLeaks.org rozhodl zveřejnit veškerou, necenzurovanou diplomatickou komunikaci (do té doby bylo zveřejněno – v cenzurované podobě – jen malé procento depeší, na jejichž základě některý z deníků publikoval články).¹¹¹ Následně se WikiLeaks staly terčem silné kritiky svých mediálních partnerů a organizace Reportéři bez hranic dokonce odvolala svou podporu tomuto uskupení.¹¹²

„Přestože pravděpodobně žádná depeše zásadním způsobem neovlivnila americkou politiku, únik mnohdy ovlivnil zahraniční vlády. Nejambicióznějším je tvrzení analytičky magazínu Foreign Policy Emily Dikonsou, která tvrdí, že popis zkorumpovanosti tuniského prezidenta Ben Aliho pomohl nastartovat tuniskou revoluci.“¹¹³ Největší (a pravděpodobně jediné) ohrožení americké národní bezpečnosti plyne z depeše z února 2009, která uvádí

---

¹⁰⁸ Yochai Benkler, „A Free Irresponsible Press...“, 326.

¹⁰⁹ Scott Shane, „Keeping Secrets WikiSafe“, *The New York Times*, 11. prosince 2010, (dostupné na http://www.nytimes.com/2010/12/12/weekinreview/12shane.html?pagewanted=1&_r=1&sq=keeping%20secrets%20wikisafe&st=cse&scp=1, poslední přístup 26. března 2012).

¹¹⁰ Scott Shane a Andrew W. Lehren, „Leaked Cables Offer Raw Look at U.S. Diplomacy“, *The New York Times*, 28. listopadu 2010 (dostupné na http://www.nytimes.com/2010/11/29/world/29cables.html?_r=2&pagewanted=all#, poslední přístup 30. března 2012).

¹¹¹ Scott Shane „WikiLeaks Leaves Names of Diplomatic Sources in Cables“, *The New York Times*, 29. srpna 2011 (dostupné na http://www.nytimes.com/2011/08/30/us/30wikileaks.html?_r=1&ref=wikileaks, poslední přístup 30. března 2012). nebo James Ball, „WikiLeaks publishes full cache of unredacted cables“, *The Guardian*, 2. září 2011 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/media/2011/sep/02/wikileaks-publishes-cache-unredacted-cables> poslední přístup 30. března 2012).

¹¹² James Ball, „WikiLeaks publishes full cache of unredacted cables“, *The Guardian*, 2. září 2011 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/media/2011/sep/02/wikileaks-publishes-cache-unredacted-cables> poslední přístup 30. března 2012).

¹¹³ Citováno v: Yochai Benkler, „A Free Irresponsible Press...“, 328.

seznam objektů, jejichž narušení by poškodilo americké zájmy.¹¹⁴ Hlavní nebezpečí spočívá v tom, že uvádí seznam desítek míst po celém světě, jejichž narušení by poškodilo ekonomiku, průmysl nebo národní bezpečnost Spojených států, a tím „poskytuje uskupením jako je al-Kajda seznam cílů.“¹¹⁵

Soudní proces s Bradleyem Manningem

Bradley Manning byl zadržen v květnu 2010 v Iráku jako podezřelý z poskytnutí videa „Collateral Murder“ serveru WikiLeaks.org.¹¹⁶ V červnu 2010 byl obviněn z několika přečinů týkajících se krádeže tajných informací. K tomu bylo v březnu 2011 přidáno 22 dalších obvinění plynoucích z toho, že Manning je hlavním podezřelým ze způsobení úniku několika set tisíc armádních a diplomatických dokumentů.¹¹⁷

Až po 18 měsících od Manningova zadržení bylo svoláno předběžné řízení na 16. prosince 2011. Procesní pravidla pro vojenský soud přitom stanoví limit 120 dní, po němž musí být obvinění zamítnuta, ledaže obžaloba dokáže přesvědčit soudce o ospravedlnitelnosti zpoždění.¹¹⁸ Silnou kritiku rovněž vyvolaly podmínky vazby; Bradley Manning byl na základně v Quanticu ve Virginii několik měsíců držen na samotce. Juan Mendez, zvláštní zpravodaj OSN pro mučení, po konci svého vyšetřování na konci února 2012 označil podmínky Manningovy vazby za „kruté a nelidské“.¹¹⁹ V dubnu 2011, kdy

---

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ PJ Crowley, tiskový mluvčí Ministerstva obrany, citováno v: Tim Lister, „WikiLeaks lists sites key to U.S. security“, *CNN* 6. prosince 2010 (dostupné na: <http://edition.cnn.com/2010/US/12/06/wikileaks/?hpt=Sbin>, poslední přístup 8. května 2012).

¹¹⁶ Chris McGreal, „US private Bradley Manning charged with leaking Iraq killings video“, *The Guardian*, 6. července 2010 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2010/jul/06/bradley-manning-charged-iraq-killings-video>, poslední přístup 27. března 2012).

¹¹⁷ „Profile: Bradley Manning“, *BBC*, 12. ledna 2012 (dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-11874276>, poslední přístup 28. března 2012).

¹¹⁸ Blog Daniela Coombse, právníka specializujícího se na vojenské soudy a obhájce Bradleyho Manninga, <http://www.armycourt martialdefense.info/2011/01/motion-to-dismiss-for-lack-of-speedy.html>, poslední přístup 8. května 2012) a *Manual for Courts Martials, United States (2008 Edition), II-72* (<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/law/mcm.pdf>, poslední přístup 8. května 2012).

¹¹⁹ Ed Pilkington, „Bradley Manning's treatment was cruel and inhuman, UN torture chief rules“, *The Guardian*, 12. března 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2012/mar/12/bradley-manning-cruel-inhuman-treatment-un?newsfeed=true>, poslední přístup 27. března 2012).

kritika vrcholila byl Manning převezen do věznice ve Fort Leavenworth v Kansasu. Nyní je držen ve Virginii, odkud je pravidelně dovážen na soudní jednání do Fort Meade v Marylandu.¹²⁰

Po předběžném líčení v prosinci 2011 bylo na začátku ledna 2012 vyšetřovatelem doporučeno, aby věc byla postoupena vojenskému soudu.¹²¹ Konání vojenského soudu bylo nařizeno na začátku února¹²² a jeho první jednání přípravného řízení proběhlo 23. února 2012, druhé 15.-16. března a třetí je naplánováno na 24. dubna. Během přípravného řízení se má obviněný vyjádřit o své vině a má být stanoveno datum zahájení řízení ve věci samé; všeobecně se očekává, že řízení ve věci samé začne až v srpnu 2012.¹²³ Během druhého přípravného jednání obhajoba rovněž podala návrh na zamítnutí všech bodů obžaloby z důvodu nemožnosti konání spravedlivého procesu, což mělo být zapříčiněno četnými pochybeními obžaloby¹²⁴; soudce však všechny návrhy zamítl a stanovil konání procesu na září a říjen 2012.¹²⁵

Během soudního řízení na podzim 2012 bude muset obžaloba dokázat, že Bradley Manning si byl plně vědom toho, že svým konáním „napomáhá nepříteli“ (tedy jak žaloba uvádí, nepřímo napomáhá al-Kajdě na Arabském poloostrově). Z přepisu rozhovorů mezi Bradleyem Manningem a Adrianem Lamem, hackerem, který Manninga následně udal, plyne,

---

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Julie Tate, „Officer recommends court-martial for Bradley Manning in WikiLeaks case“, *The Washington Post*, 12. ledna 2012 (dostupné na: http://www.washingtonpost.com/world/national-security/officer-recommends-court-martial-for-bradley-manning-in-wikileaks-case/2012/01/12/gIQAqRvEuP_story.html, poslední přístup 27. března 2012).

¹²² „Army orders Bradley Manning court-martial (0:58)“ *The Washington Post*, 4. února 2012 (dostupné na http://www.washingtonpost.com/world/national-security/army-orders-bradley-manning-court-martial-058/2012/02/04/gIQAqJRypQ_video.html, poslední přístup 27. března 2012).

¹²³ Karen McVeigh, „Bradley Manning defers plea after being formally charged with aiding the enemy“, *The Guardian*, 23. února 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/23/bradley-manning-defer-plea-charges>, poslední přístup 27. března 2012).

¹²⁴ Paul Courson, „Bradley Manning's lawyer tries, and fails, to get charges dismissed“ *CNN* 15. března 2012 (dostupné na <http://news.blogs.cnn.com/2012/03/15/bradley-mannings-lawyer-tries-and-fails-to-get-charges-dismissed/?iref=allsearch>, poslední přístup 27. března 2012).

¹²⁵ „Bradley Manning defence motion to drop charges denied at pretrial hearing“, *The Guardian*, 25. dubna 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2012/apr/25/bradley-manning-defence-motion-denied>, poslední přístup 8. května 2012).

že Manning si byl vědom závažnosti informací a že by z nich mohly mít cizí vlády profit (výslovně zmiňuje Rusko a Čínu),¹²⁶ nicméně ohrazuje se proti tomu, že by byl špiónem¹²⁷ a tvrdí, že nechce dané informace poskytnout pouze vládám, jelikož to jsou informace, které „náleží veřejnosti“.¹²⁸

Pokud můžeme považovat citovaný přepis za věrohodný, jako hlavní Manningovu motivaci lze uvést snahu upozornit na chování amerických vojáků v Iráku, poukázat na způsob vedení politiky, která rezultuje v to, že "první svět exploatuje ten třetí."¹²⁹ Snahou poukázat na porušování zákona a zneužívání pravomoci¹³⁰ tedy spadá do definice *whistleblowera*. Manning tvrdí, že se svými činy snaží uchránit společnost před apatií a snaží se vyvolat společenskou debatu.¹³¹ Na druhou stranu je s podivem, že Manningova obhajoba je založena spíše na tvrzení, že byl v době činu psychicky nestabilní a do Iráku vůbec neměl být vyslán.¹³²

Dalším pozoruhodným faktem v aféře Wikileaks je, že Bradley Manning analytik v hodnosti vojína za prvé měl přístup k tak rozsáhlým databázím, které obsahovaly informace, které nepotřeboval k výkonu svých úkolů a za druhé, že bezpečnostní opatření na základně byla tak slabá (resp. zanedbávaná), že mohl úniky provést tak lehce a nepozorovaně.¹³³ Zarážející je rovněž fakt, že v hodnosti vojína měl Bradley Manning bezpečnostní prověrku

---

¹²⁶ Přepis konverzace mezi Bradley Manningem a Adrianem Lamem, relevantní část od zprávy začínající slovy „(02:23:25 PM) bradass87: i could've sold...“ (dostupné na <http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/manning-lamo-logs/>, poslední přístup 9. května 2012).

¹²⁷ Ibid., relevantní část od zprávy začínající slovy „(04:45:48 PM) bradass87: i couldn't be a spy...“.

¹²⁸ Ibid., relevantní část od zprávy začínající slovy „(02:23:58 PM) bradass87: because it's public data...“.

¹²⁹ Ibid., relevantní část od zprávy začínající slovy „(12:21:24 PM) bradass87: say... a database of half a million...“.

¹³⁰ Ibid., relevantní část od zprávy začínající slovy „(02:35:46 PM) bradass87: was watching 15 detainees...“.

¹³¹ Ibid., relevantní část od zprávy začínající slovy „(02:22:27 AM) bradass87: hopefully worldwide discussion, debates, and reforms...“.

¹³² Ed Pilkington, „Bradley Manning team to highlight WikiLeaks suspect's fragile mental state“, *The Guardian*, 5. prosince 2011 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/05/bradley-manning-wikileaks-fragile-mind>, poslední přístup 9. května 2012).

¹³³ Přepis konverzace mezi Bradley Manningem a Adrianem Lamem, relevantní část od zprávy začínající slovy „(01:52:30 PM) bradass87: funny thing is...“ a dále od „(02:52:47 PM) bradass87: state dept...“ (dostupné na <http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/manning-lamo-logs/>, poslední přístup 9. května 2012).

na nejvyšší možný stupeň (*Top Secret/Sensitive Compartmented Information*), a rovněž fakt, že během procesu bezpečnostní prověrky armáda nezpозorovala Manningovu psychickou nestabilitu.¹³⁴

---

¹³⁴ Ibid., relevantní část od zprávy začínající slovy „(12:06:18 PM) info@adrianlamo.com: how did this...“.

4. Paralely obou případů

Hlavním cílem této kapitoly je porovnání obou předchozích případových studií. Případy Daniela Ellsberga a Bradleya Manninga budou porovnány z hlediska obsahu uniklých informací, způsobu jejich získání a uveřejnění a v neposlední řadě budou porovnány soudní řízení s oběma strůjci dvou největších úniků americké poválečné historie.

Právě na podobnost, respektive zásadní odlišnost Manningova případu s únikem Pentagon Papers je jedním ze základních sporů mezi podporovateli a odpůrci WikiLeaks a Bradeyho Manninga. I mezi neokonzervativci je totiž Ellsbergův únik viděn jako legitimní, s poukazem zejména na jeho postup, kdy se nejprve snažil politiku změnit zevnitř systému.¹³⁵

Obsahem jsou si oba úniky do značné míry podobné. Porovnání ukazuje, že se v obou případech jedná o informace v zásadě vojensko-politického charakteru, v jednom případě koncentrované na válku ve Vietnamu a v případě druhém zejména na války v Afghánistánu a Iráku (z tohoto se částečně vymyká únik diplomatických depeší, nicméně i ty se z velké části týkaly americké politiky vzhledem k válkám v Iráku a Afghánistánu. Ani v jednom případě úniky nepřinesly nějaká „revoluční“ odhalení. Jednalo se spíše o potvrzení všeobecně přijímaných názorů, (vůči vládnímu postupu kritických) domněnek, kterým byly těmito úniky poskytnuty konkrétní důkazy. Oba úniky navíc usvědčily americkou vládu z vědomého lhaní veřejnosti a zatajování nepříjemných skutečností (v případě WikiLeaks přinejmenším z poskytování nepřesných a zavádějících informací). Hlavním rozdílem co do obsahu obou úniků je, že zatímco informace obsažené v Pentagon Papers byly „historií“ – nejčerstvější informace byla tři roky stará a žádná z informací se netýkala současné administrativy, naopak některé informace byly datovány několik desítek let nazpět, tak informace uniklé v aféře

---

¹³⁵ Glen Greenwald, „The intellectual cowardice of Bradley Manning’s critics, *Salon*, 24. prosince 2011 (dostupné na http://www.salon.com/2011/12/24/the_intellectual_cowardice_of_bradley_mannings_critics/singleton/, poslední přístup 5. dubna 2012).

Wikileaks se týkaly i administrativy Baracka Obamy, a byly tedy vysoce aktuální.¹³⁶ Dalšími rozdíly pak jsou fakta, že Pentagon Papers se zaměřovala výlučně válku ve Vietnamu zatímco úniky, z nichž je obviňován Bradley Manning – už z toho důvodu, že se jedná o sérii čtyř úniků – se dotýkají více témat. Důležité je rovněž upozornit, že vzhledem k tomu, že Pentagon Papers byly studií, neunikly v případě Daniela Ellsberga žádné primární prameny.

Další rozdíly mezi oběma případy lze nalézt ve formě úniku. Jak v případě Pentagon Papers, tak u WikiLeaks se jedná o nepovolené nakládání s utajovanými informacemi, v dalších bodech se už však případy rozcházejí. Zatímco Daniel Ellsberg byl v době, kdy kopíroval tajnou studii o válce ve Vietnamu, civilistou, zaměstnaný ve vládou sponzorovaném think-tanku, Bradley Manning byl vojákem na misi v Iráku. Tento fakt je významný zejména s ohledem na povinnost vojáků hlásit válečné zločiny.

Hlavním rozdílem ve formě je absence prvotní redakce při poskytování informací serveru WikiLeaks Bradley Manningem. Zatímco Ellsberg před publikací Pentagon Papers celou studii přečetl a nakonec novinářům zatajil existenci několika jejích svazků, které byly dle jeho názoru nezveřejnitelné s ohledem na ochranu osob, jež byly v textu zmíněny, Bradley Manning se omezil na zkopírování informací na disk a ten bez jakékoliv redakce předal zástupcům WikiLeaks. Server navíc diplomatické depeše již po roce od jejich obdržení zveřejnil v necenzurované podobě – i když jako reakci na agresivní postup vlády USA

Prvotní reakce na oba úniky se lišily. V případě Pentagon Papers původním úmyslem prezidenta Nixona bylo studii použít k diskreditaci politických konkurentů z demokratické strany a až následně jej jeho poradci, zejména Henry Kissinger, přesvědčili, že je nutné únik a všechny jeho důsledky potlačit. Poté, co selhala dohoda s deníkem New York Times, získala

---

¹³⁶ Gabriel Schoenfeld, „Rethinking the Pentagon Papers“, odstavec začínající slovy: „Ellsberg's disappointment“ (dostupné na <http://www.nationalaffairs.com/publications/detail/rethinking-the-pentagon-papers>, poslední přístup 10. května 2012).

vláda u soudu předběžné opatření zakazující deníku publikovat články vycházející z tajné studie, které pak ovšem bylo zrušeno rozhodnutím Nejvyššího soudu. Naopak v případě WikiLeaks byla Obamova administrativa jednotná a konzistentní. Každý jednotlivý únik odsoudila jako principiálně špatný a potenciálně ohrožující zájmy a bezpečnost Spojených států. Rozdílný byl i přístup k novinám; vláda v případě Wikileaks paradoxně dokonce spolupracovala při editování uveřejňovaných zpráv. Hlavním důvodem proč se vláda nepokusila zastavit publikaci článků soudně je pravděpodobně právě precedenční rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci *New York Times Co. vs. United States* z roku 1971. Vláda si pravděpodobně dobře uvědomovala (i vzhledem k prohlášením svých vrcholných činitelů, např. ministra obrany Roberta Gatese¹³⁷), že únik nepředstavuje *bezprostřední, okamžitou a nenapravitelnou škodu* národní bezpečnosti Spojených států, což bylo v citovaném rozsudku stanoveno jako podmínka pro připuštění možnosti předběžné cenzury. Vládní útoky se v tomto případě plně koncentrovaly na server WikiLeaks.org a jeho představitele. Vedle téměř okamžitého zadržení Bradleyho Manninga, označovaného za zdroj úniku, americké úřady začaly tvrdě kritizovat¹³⁸ Juliana Assange, zakladatele a hlavní tvář serveru, a hledat způsob, jak ho postavit před americký soud.¹³⁹ Rovněž server Wikileaks.org jako takový se ocitl pod vlnou útoků. Téměř okamžitě po zveřejnění diplomatických depeší se byla stránka nedostupná, přetížená vinou tzv. DDoS útoku.¹⁴⁰ Dalším problémem pro server byl fakt, že (na nátlak administrativy) s ním ukončily spolupráci postupně všechny významné instituce (PayPal, MasterCard, Visa, Bank of America) zajišťující bezhotovostní finanční styk, jejichž

---

¹³⁷ Adam Levine „Gates: Leaked documents don't reveal key intel, but risks remain“, *CNN*, 17. října 2010 (dostupné na <http://web.archive.org/web/20101020033827/http://edition.cnn.com/2010/US/10/16/wikileaks.assessment/index.html?hpt=T2>, poslední přístup 25. březen 2012).

¹³⁸ Např. americký viceprezident Joe Biden o něm prohlásil, že je „high-tech terorista“, Ewen MacAskill, „Julian Assange like a hi-tech terrorist, says Joe Biden“, *The Guardian*, 19. prosince 2010 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/media/2010/dec/19/assange-high-tech-terrorist-biden>, poslední přístup 9. května 2012).

¹³⁹ Charlie Savage, „U.S. Tries to Build Case for Conspiracy by WikiLeaks“, *The New York Times*, 15. prosince 2010 (dostupné na http://www.nytimes.com/2010/12/16/world/16wiki.html?_r=1, poslední přístup 9. května 2012). Dále k tomu např. Jerome A. Barron, „The Pentagon Papers Case...“, 67 an.

¹⁴⁰ Yochai Benkler, „A Free Irresponsible Press...“, 338.

prostřednictvím server Wikileaks sbíral příspěvky dobrovolníků – to se u Ellsbergova případu stát nemohlo.¹⁴¹

Velmi podobný byl i vládní postup proti oběma hlavním protagonistům. Jak Daniel Ellsberg, tak Bradley Manning byli obviněni na základě Zákona proti špionáži s hrozícím trestem vězení v řádu desítek let. Paralely lze rovněž hledat v předsoudních fázích obou případů, kdy se vláda dopouštěla (v případě Bradleyho Manninga se pravděpodobně stále dopouští) pochybení, která v případě Ellsberga vedla a v případě Manninga mohla vést k prohlášení soudního řízení za zmatečné a k jeho následnému propuštění.

V případě Pentagon Papers mezi hlavní pochybení vládních agentur patřily nelegální odposlechy hovorů mezi Ellsbergem a jeho právníkem a přáteli, vloupání se do kanceláře Ellsbergova psychiatra dr. Fieldinga a krádež Ellsbergovy složky a zejména pokus o zkorumpování soudce Byrneho nabídkou pozice šéfa FBI. V případě Bradleyho Manninga se jednalo o ukvapené prohlášení prezidenta Obamy označující Manninga za vinného a zejména pochybení při vazbě Manninga, jejíž délka byla nezvykle dlouhá a několikanásobně překročila 120denní limit od sdělení obvinění. Rovněž podmínky vazby se staly předmětem silné kritiky; zpočátku byl Manning držen několik měsíců na samotce v malé cele na základně v Quanticu ve Virginii; zvláštní zpravodaj OSN pro mučení Juan Méndez dokonce označil podmínky jeho vazby za „kruté a nelidské“. Fakt, že exekutiva neumožnila řádný průběh soudního řízení, v důsledku čehož bylo řízení zastaveno a nepadlo tak rozhodnutí o vině Daniela Ellsberga je zároveň potencionálně nejdůležitější implikací z případu Pentagon Papers pro Bradleyho Manninga.

Dopady obou případů na vedení zahraniční politiky nelze zatím dobře porovnat, vzhledem k malému časovému odstupu od aféry Wikileaks. Jak Danielu Ellsbergovi, tak

---

¹⁴¹ Ibid., 341-342.

Bradley Manningovi se podařilo získat širokou společenskou a mediální pozornost, nicméně ani jeden z nich významně neovlivnil politiku Spojených států v dané oblasti, což Daniel Ellsberg sebekriticky připustil, když byl roku 1971 dotázán, čeho zveřejněním Pentagon Papers dosáhl: „Ničeho. Ničeho ohledně války, což byl můj prvotní cíl.“¹⁴² Hlavním důvodem tohoto „selhání“ byl fakt, že informace obsažené v únicích byly pouhou historií, nejčerstvější zprávy byly 3 roky staré a mnohé informace se týkaly událostí o několik dekád dříve.¹⁴³ WikiLeaks sice publikují „čerstvé“ informace, nicméně zde může být problémem bezprecedentní množství zpráv (které, na rozdíl od zveřejnění Pentagon Papers Danielem Ellsbergem, nikdo předem důkladně nestudoval), a tak hrozí, že významná sdělení se ztratí v moři bezvýznamných zpráv.

Posuzování motivace Bradleyho Manninga, i vzhledem k aktuálnosti případu, je silně podmíněno názorem hodnotitele na WikiLeaks. Zatímco zastánci Bradleyho Manninga poukazují na to, že z komunikace, kterou Manning v době stahování dat vedl s hackerem Adrianem Lamem, jasně vyplývá, že Manningovým cílem bylo upozornit širokou veřejnost na bezpráví, kterého se americká armáda dopouští v rámci válek v Iráku a Afghánistánu (např. útok na civilisty z helikoptéry – video „Collateral Murder“), jeho odpůrci naopak poukazují na to, že samotná obhajoba je stavěna na faktu, že Manning byl v době činu ve stavu duševní nerovnováhy a poukazují spíše na jeho psychické potíže než na samotné motivy jeho činů.¹⁴⁴ Na druhou stranu motivace v případě Daniela Ellsberga je všeobecně známá (snaha ukončit válku ve Vietnamu nebo alespoň zamezit její další eskalaci). Konzervativní část společnosti rovněž vyzdvihuje fakt, že – na rozdíl od Manninga (který však byl v diametrálně odlišném

---

¹⁴² Bill Katovsky, „Daniel Ellsberg: Still blowing the whistle“, *Salon*, 17. dubna 2006 (dostupné na http://www.salon.com/2006/04/17/ellsberg_8/, poslední přístup 8. května 2012).

¹⁴³ Gabriel Schoenfeld, „Rethinking the Pentagon Papers“ *National Affairs* č. 4 (2010), odstavec začínající slovy: „Ellsberg's disappointment“ (dostupné na <http://www.nationalaffairs.com/publications/detail/rethinking-the-pentagon-papers>, poslední přístup 10. května 2012).

¹⁴⁴ Ibid., viz video ve spodní části dokumentu. Přepis konverzace mezi Bradley Manningem a Adrianem Lamem, relevantní část od zprávy začínající slovy „(12:52:33 PM) bradass87: Hilary Clinton, and several thousand diplomats around the world...“ (dostupné na <http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/manning-lamo-logs/>, poslední přístup 8. května 2012).

postavení než Daniel Ellsberg a disponoval mnohem menšími nástroji pro ovlivnění politiky v rozhodném okamžiku) – se pokusil svého cíle dosáhnout i v rámci systému.

Pokud oba případy analyzujeme z mezinárodněprávního hlediska, můžeme najít pro oba zdroje značné argumenty v jejich prospěch. Tím hlavním je povinnost hlásit válečné zločiny a zákaz plnit protiprávní rozkazy, což plyne z mezinárodního práva válečného, zakotveného v ženevských dohodách. Podle článku VI Ústavy Spojených států není třeba speciálních transpozičních aktů pro závaznost mezinárodního práva pro americké občany.

U Daniela Ellsberga si lze představit tzv. Norimberskou obhajobu (tzn. ospravedlnění vyšším příkazem, zde mezinárodním právem). Pokud připustíme, že Spojené státy svým zásahem porušily mezinárodní právo, resp., že Daniel Ellsberg se mohl důvodně domnívat, že tak USA činí, (např. že porušují povinnost mírového řešení sporů, zákaz hrozby silou a jejího použití, zákaz vměšování se do vnitřních záležitostí jiného státu), a že Pentagon Papers toto porušování dokazovaly a že Daniel Ellsberg mohl mít důvodnou obavu, že by v této souvislosti mohl být stíhán dle mezinárodního trestního práva, měl povinnost ukončit svou součinnost a využít všech svých možností k zastavení takové protiprávní činnosti¹⁴⁵

V případě Bradleyho Manninga by takováto obhajoba pravděpodobně nebyla možná kvůli jeho nízkému postavení vojína – vojenského analytika. Nabízí se nicméně povinnost hlásit válečné zločiny a subsidiárně povinnost velitelů nahlášená podezření urychleně prošetřit. Přestože vojáci musí podezření na páčání válečných zločinů hlásit svým nadřízeným, případně generální inspekci (IG) nebo právnímu útvaru armády JAG (*Judge Advocate General's Corps*), je v případě Bradleyho Manninga možné argumentovat faktem,

---

¹⁴⁵ Richard A. Falk, „The Nuremberg Defense...“, s. 208-214 a 235-238.

že když tak učinil v případě tištění „protiirácké“ literatury,¹⁴⁶ byl příslušným důstojníkem odbyt, tudíž ztratil důvěru v efektivní řešení situace v rámci instituce, a tak lze uvažovat o legitimitě poskytnutí takových informací veřejnosti.

Na druhou stranu spolu Bradley Manning spolu s informacemi o válečných zločinech (např. video „Collateral Murder“) zveřejnil i desetitisíce dokumentů, které neměly žádnou vztah k porušování mezinárodního práva a jejich zveřejnění bylo zbytečné, nic neříkající (např. seznam kontaktů na prezidenta Klause nebo na někdejšího ministra zahraničí ČR Cyrila Svobodu).¹⁴⁷ Zveřejnění informací tohoto typu, pokud jsou z nějakého důvodu utajovány, samozřejmě není ospravedlnitelné žádným institutem mezinárodního práva. I pokud vezmeme v úvahu, že jedna zveřejněná depeše (ze stasisců) mohla způsobit určité nebezpečí pro americkou národní bezpečnost, jeví se obžaloba z napomáhání nepříteli jako silně nepřiměřená a možný trest odnětí svobody na doživotí jako velmi přísný. Fakt, že Manning svým jednáním upozornil na (soustavné) porušování mezinárodního práva (např. zákaz mučení a nelidského zacházení s lidmi je kogentní normou mezinárodního práva, od níž není možno se odchýlit), by měl převážet a sloužit jako liberační důvod.

Případy Daniela Ellsberga a Bradleyho Manninga jsou si obsahově velmi podobné. Jendalo se o úniky vojenských informací, které ač byly utajované, neohrožovaly tolik národní bezpečnost USA, ale spíše jejich image a dobrou pověst u spojenců. Rozdíly lze nalézt při porovnání formy, provedení obou úniků, kdy je možné vysledovat jistou „umírněnost“ či odpovědnost v případě Daniela Ellsberga. Ten se totiž s obsahem celého úniku seznámil a získané informace podrobil kritické analýze, na jejímž základě se rozhodl část studie zveřejnit. Je důležité upozornit na fakt že Ellsberg novinářům zatajil, že má k dispozici

---

¹⁴⁶ Přepis konverzace mezi Bradley Manningem a Adrianem Lamem, relevantní část od zprávy začínající slovy „začínající slovy „(02:35:46 PM) bradass87: was watching 15“...“ (dostupné na <http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/manning-lamo-logs/>, poslední přístup 8. května 2012).

¹⁴⁷ Semi-annual Request for Names, Title and Contacts for Government Figures, US embassy cable - 04PRAGUE1881 (dostupné na <http://cables.mrkva.eu/cable.php?id=24675>, poslední přístup 11. května 2012).

svazky popisující diplomatická jednání. Domníval se totiž, že uveřejnění těchto svazků by mohlo být skutečnou hrozbou pro národní bezpečnost, a jejich utajení je tedy oprávněné. Tato fáze v případě Bradleyho Manninga zcela chybí. Pentagon Papers byly následně ještě jednou analyzovány a redigovány, a to redakcí New York Times. Wikileaks sice část dokumentů získaných od Bradleyho Manninga redigovala, nicméně například veškerou diplomatickou komunikaci uveřejnila bez jakékoliv cenzury. Velmi podobná je, bohužel, i neadekvátní reakce vládních agentur vůči oběma původcům úniků.

Pro přehlednost je níže přiložena tabulka porovnávající aféry Pentagon Papers a WikiLeaks podle všech výše zmíněných kritérií.

Kritérium	Případ Daniela Ellsberga	Případ Bradleyho Manninga
Zdroj	Daniel Ellsberg byl v době úniku civilistou. Pracoval jako analytik v think-tanku RAND Corporation. Díky prověrce na stupeň přísně tajné měl přístup ke všem dokumentům. Na začátku 60. let byl spolutvůrcem americké politiky ve Vietnamu, proti níž později brojil.	Bradley Manning, údajný zdroj úniků v aféře Wikileaks, byl v době zveřejnění informací vojákem sloužícím na misi v Iráku v hodnosti vojína jako analytik vojenské rozvědky. Během mise se potýkal s psychickými problémy plynoucími z jeho údajné homosexuality.
	U tohoto kritéria je tedy hlavním rozdílem, zda zdroj byl, či nebyl v momentu úniku ve vojenské službě. Dalším významným rozdílem je pozice obou zdrojů, zatímco Ellsberg byl prominentním analytikem a do značné míry spolutvůrcem americké vietnamské politiky, Bradley Manning byl „řadovým“ vojínem.	
Forma	Ellsberg studii, na jejímž vypracování se podílel, prostudoval a následně pořídil kopii. Tu se nejprve neúspěšně pokusil uveřejnit prostřednictvím Kongresu, teprve poté kopii studie předal novinářům. Část studie, kterou považoval za	Manning naproti tomu (po prvním neúspěchu o nahlášení domnělých válečných zločinů) začal spolupracovat se serverem Wikileaks. Tomu poskytl informace, z nichž valnou část nečetl, a nevěděl tak, zda existuje potenciální ohrožení chráněných zájmů USA. Nakonec

	příliš citlivou a schopnou ohrožit národní zájmy Spojených států však novinářům neposkytl.	se navíc část uniklých informací dostala na veřejnost v absolutně neredigované podobě.
	V tomto kritériu nacházíme první zásadní rozdíl. Zatímco u Daniela Ellsberga prošly zveřejněné informace několikanásobnou (Ellsberg sám a následně redakce New York Times) kritickou analýzou toho, zda existuje možnost ohrožení národní bezpečnosti, v případě Bradleyho Manninga naproti tomu se část informací zveřejnila v absolutně neredigované podobě.	
Obsah	Informace obsažené v Pentagon Papers byly minimálně tři roky staré a netýkaly se Nixonovy administrativy, během níž byla studie uveřejněna. Pentagon Papers nepřišla s žádnými převratnými odhaleními.	Informace uniklé v rámci aféry Wikileaks byly natolik aktuální, že se částečně týkaly i vlády prezidenta Obamy. Nepřinášejí však prakticky žádná nová odhalení a jen potvrzují předchozí obecně přijímané domněnky.
	Z hlediska obsahu si jsou oba úniky principiálně shodné. Uniklé informace jsou vojensko-politického charakteru, nepřinášením žádná nová odhalení, spíše jen dokreslují předchozí spekulace a domněnky a poskytují důkazy pro některá tvrzení (porušování mezinárodního práva, lidských práv apod.). Hlavním rozdílem je fakt, že zatímco Pentagon Papers byly „historií“, Wikileaks se dotýkají i současné americké vlády prezidenta Obamy.	
Reakce	Prezident Nixon nejprve chtěl únik použít ke svému prospěchu, nicméně na nátlak svých poradců záhy přistoupil na represivní postup vůči tisku. Deníku New York Times byla soudem dočasně zakázána publikace článků založených na Pentagon Papers. Vláda rovněž silně zakročila proti Danielu Ellsbergovi. Během procesu s Ellsbergem však vyšla najevo série ilegálních aktů vlády. Ty byly prováděny na příkaz Bílého domu a nakonec zabránily	Obamova administrativa úniky okamžitě odsoudila. Ve svých výpadech se soustředila zejména na server Wikileaks.org a jeho hlavní tvář Juliana Assange, nikoliv na tradiční média, která s portálem spolupracovala. Vláda se rovněž zaměřila na údajný zdroj úniků Bradleyho Manninga, který byl záhy vzat do vazby. Podmínky jeho vazby jsou však pod silnou kritikou. Hlavním bodem této kritiky jsou (poté, co byl převezen z věznice na základně ve Quanticu, kde byl převážnou část dne držen na samotce

	pokračování řízení proti Danielu Ellsbergovi.	v holé cele) zejména rozsáhlé průtahy v řízení. Hlavní řízení je totiž naplánováno až na podzim 2012, což bude přibližně 2,5 roku od zadržení Bradleyho Manninga.
	Rozdílem mezi oběma případy je v případě tohoto kritéria reakce vlády vůči tradičním médiím. Zatímco v případě Pentagon Papers vláda tvrdě zasáhla proti deníku New York Times a vynutila si dočasné zastavení publikace článků, v případě Wikileaks vláda s tradičními médii do značné míry spolupracovala a ve svých útocích se soustředila na portál Wikileaks.org a domnělý zdroj úniku.	
Legalita a legitimita: liberační okolnosti	V případě Daniela Ellsberga lze jako ospravedlnění uvést fakt, že informace, které se dostaly na veřejnost, byly několikrát redigovány a citlivé pasáže zůstaly nadále utajeny. Dále lze argumentovat tím, že Ellsberg, coby prominentní analytik a někdejší spoluvůrce politiky plnil svou povinnost plynoucí z mezinárodního práva, kdy se při důvodném podezření na páchaní válečných zločinů snažil ukončit porušování mezinárodního práva. Rovněž škoda, kterou zveřejnění způsobilo národní bezpečnosti, byla nulová.	V případě Bradleyho Manninga je nutno vyjít z povinnosti vojáků hlásit podezření na páchaní válečných zločinů. Poté, co poprvé neuspěl s hlášením v rámci armády u příslušných osob, začal informace poskytovat serveru Wikileaks. Pro toto je možné hledat ospravedlnění v tom, že mohl mít důvod se domnívat, že armáda nedostojí své povinnosti urychleně vyřešit nahlášená podezření. Do jisté míry by jako ospravedlnění mohl sloužit fakt, že škoda, kterou způsobil národní bezpečnosti, byla (pokud ne nulová, tak) minimální.
	Jak v případě Pentagon Papers, tak v případě Wikileaks lze argumentovat jednak minimálním rozsahem způsobené škody a za druhé (pokud připustíme, že jak Ellsberg, tak Manning mohli mít důvodné podezření, že Spojené státy svou činností porušují mezinárodní právo a páchají válečné zločiny) povinností zakročit proti dalšímu trvání domnělého páchaní válečných zločinů; v případě Daniela Ellsberga, jakožto osoby významné a do jisté míry na rozhodování se podílející, všemi dostupnými prostředky a v případě Manninga splněním povinnosti hlásit podezření na válečné zločiny.	

Závěr

Práce si kladla za cíl na základě komparace případu Daniela Ellsberga, hlavního aktéra aféry Pentagon Papers ze začátku 70. let minulého století, s případem Bradleyho Manninga, jenž je označován za původce série úniků, které uveřejnil server Wikileaks.org v roce 2010, dojít k závěru, zda jsou si oba případy natolik podobné, aby projednávání případu Bradleyho Manninga mohlo skončit stejně, jako řízení s Danielem Ellsbergem, které bylo prohlášeno za zmatečné a Ellsberg byl osvobozen.

Přestože si obsahově jsou oba úniky velmi podobné, dalo by se i říct že jsou v zásadě shodné (informace vojenského charakteru, z nichž mnohé přinášely nelichotivé informace o postupu amerických vojsk jak ve Vietnamu, tak v Afghánistánu nebo Irák, které přestože nepřinášely žádná nová odhalení, poskytovaly důkazy pro mnohá podezření) v ostatních kritériích nalezneme poměrně velké rozdíly.

Hlavní rozdíly nalezneme ve způsobu, jakým byly oba úniky provedeny. Ellsberg byl civilista, analytik a své činy podrobil důkladné vnitřní analýze, která nakonec vyústila ve fakt, že Ellsberg novinářům zatajil existenci několika svazků studie. Na druhé straně Manning část informací, které poskytl serveru Wikileaks ani nečetl. Některé informace (např. veškerá diplomatická komunikace) se na internetu objevily v absolutně necenzurované podobě.

Dalším rozdílem mezi oběma případy je reakce vlády vůči tradičním médiím. Zatímco v případě Pentagon Papers vláda tvrdě zasáhla proti deníku New York Times a vynutila si dočasné zastavení publikace článků, v případě Wikileaks vláda s tradičními médii do značné míry spolupracovala a ve svých útocích se soustředila na „whistleblowerský“ portál Wikileaks.org a domnělý zdroj úniku Bradleyho Manninga.

Pokud ale chceme odpovědět na otázku, zda by soudní řízení s Bradleyem Manningem mohlo skončit stejným způsobem, jako to s Danielem Ellsbergem, tedy prohlášením řízení za

zmatečné, musíme porovnat vládní postup vůči oběma zdrojům. Řízení s Danielem Ellsbergem bylo zastaveno poté, co vyšlo najevo, že vládní agentury bez povolení odposlouchávaly Ellsbergovy hovory s jeho právníkem, že se skupina *Plumbers* vloupala do kanceláře Ellsbergova psychiatra, a to na příkaz Bílého domu, a poté, co se vláda pokusila uplatit soudce, který případ projednával, nabídkou postu ředitele FBI.

Bradley Manning je již dva roky držen ve vazbě, v době zahájení řízení s ním to bude již dva a půl roku. Již tato skutečnost je porušením základního lidského práva na spravedlivý proces. Manning byl rovněž zpočátku držen v tvrdých podmínkách – drtivou většinu dne musel trávit na samotce v prakticky holé cele. To vyvolalo silnou kritiku; např. zvláštní zpravodaj OSN pro mučení označil v únoru 2012 podmínky Manningovy vazby za „kruté a nelidské.“ To by mohlo být základem argumentace pro porušení práva na spravedlivý proces.

Přestože tedy nelze konstatovat přílišnou shodu mezi oběma úniky, lze nalézt podobnost v postupu administrativ vůči oběma zdrojům, který nebyl ani v jednom případě adekvátní. Z tohoto pohledu by tedy bylo možné očekávat prohlášení zmatečného řízení a osvobození Bradleyho Manninga. Takový postup je však spíše nepravděpodobný, vzhledem k tomu, že návrhy obhajoby jsou zatím soudem vesměs zamítány a již byl stanoven začátek řízení.

Na druhou stranu, i pokud bude Bradley Manning souzen a pokud by Daniel Ellsberg byl býval souzen, bylo by možné očekávat stejný – osvobozující – rozsudek. Jak v případě Daniela Ellsberga, tak Bradleyho Manninga lze nalézt určité okolnosti hovořící v Manningovu nevinu. Ty plynou zejména z mezinárodního práva (zejména povinnost hlásit podezření na páčání válečných zločinů) a z faktu, že jejich činy neměly prakticky žádné bezprostřední negativní důsledky na národní bezpečnost USA.

Summary

The series of classified military documents leaks regarding wars in Afghanistan and Iraq that took place from April to October 2010 that finished in November later that year with a leak of diplomatic communication between US embassies and the Department of State in Washington DC has spared a comparison with the 1970s Pentagon Papers affair. The alleged source, Bradley Manning has been compared to Daniel Ellsberg, one of the most famous whistleblowers (person who draws attention to what he believes is a breach of law, abuse of power etc.) ever since the Pentagon Papers case is the last comparable hi-scale leak of classified information. Also the governmental (mis)conduct with respect to both alleged sources is questionable.

This thesis called *State Secrecy vs. Freedom of Information – Bradley Manning’s case in historical context* compares the case of Bradley Manning, alleged source of leaks in recent Wikileaks affair with the precedential case of Daniel Ellsberg that took place in the beginning of the 1970s. Ellsberg provided the New York Times with a copy of a “Top Secret – Sensitive” report on the evolution of US foreign policy towards the Indochina region after the WWII. The thesis argues that even though both cases differ, in particular, in their execution, the governmental conduct with respect to both sources of leaks was inadequate and a mistrial might be declared in Manning’s case as in was during the prosecution of Daniel Ellsberg. The thesis also argues that if the trial is to be held during the Manning’s case, there are some solid arguments in favour of the defence.

Použitá literatura

Monografie

Daniel Ellsberg, *Secrets: A Memoir of Vietnam and the Pentagon Papers* (New York : Penguin Group, 2002).

David M. O'Brien, *Constitutional Law and Politics Volume 2, Civil rights and civil liberties* (New York: Norton, c1995).

Eric Foner, *The Story of American Freedom* (New York a Londýn: W. W. Norton & Company, 1998).

Jan Kuklík a Radim Seltenreich, *Dějiny anglo-amerického práva* (Praha: Linde, 2007).

John H. Garvey a Frederick Schauer, *The First Amendment: a Reader* (Saint Paul: West Publishing Co., 1992), 19.

Karel Durman, *Popely ještě žhavé. Velká politika 1938-1991. Díl II. Konce dobrodružství 1964-1991* (Praha: Karolinum, 2009).

Richard Reeves, *President Nixon: Alone in the White House* (New York: Simon & Schuster, 2001).

Warren I. Cohen, ed., *The Cambridge history of American foreign relations. Volume 4. America in the age of Soviet power, 1945-1991* (Cambridge: Cambridge University Press, 1993).

Odborné články

David Rudenstine, *The Pentagon Papers Case: Recovering its Meaning Twenty Years Later*, *Cardozo Law Review* 12 (1991).

Devin S. Schindler, „Between Safety and Transparency: Prior Restraints, FOIA, and the Power of Executive“, *Hastings Constitutional Law Quarterly*, č. 1 (2010-2011).

Floyd Abrams, *The Pentagon Papers after Four Decades*, *Wake Forest Journal of Law & Policy* 1, Vol. 1 (2011).

Gabriel Schoenfeld, „Rethinking the Pentagon Papers“, *National Affairs* č. 4 (2010).

Heidi Kitroser, *What if Daniel Ellsberg Hadn't Bothered?*, *Indiana Law Review* 45, č. 89 (2011).

Jerome A. Barron, „The Pentagon Papers Case and the WikiLeaks Controversy: National Security and the First Amendment“, *Wake Forest Journal of Law & Policy* 49, č. 1 (2011).

Mark Strasser „Whistleblowing, Public Employees, and the First Amendment“ (2012, dostupné na http://works.bepress.com/mark_strasser/27/, poslední přístup 2. května 2012).

Meredith Fuchs, „Judging Secrets: The Role Courts Should Play in Preventing Unnecessary Secrecy“, *Administrative Law Review* 58, č. 1 (2006).

Paul Latimer a A. J. Brown, „Whistleblower Laws: International Best Practice“, *UNSW Law Journal* č. 31 (2008).

Richard A. Falk, The Nuremberg Defense in the Pentagon Papers Case, *Columbia Journal of Transnational Law* 13, č. 208 (1974).

Richard Alan Rubin, Foreign Policy, Secrecy, And The First Amendment: The Pentagon Papers In Retrospect, *Harvard Law Journal*, č. 17 (1972).

Robert M. Chesney, „State Secrets and the Limits of National Security Litigation“, *The George Washington Law Review* 457, č. 75 (2007).

Wendy J. Keefer, „Protection of Information to Preserve National Security: Is Wikileaks Really the Issue?“, *Charleston Law Review* 457, č. 5 (2010-2011).

William R. Glendon, The Pentagon Papers – Victory for a Free Press, *Cardozo Law Review* 19, č. 1925 (1998).

Yochai Benkler, „A free irresponsible Press: Wikileaks and the Battle over the Soul of the Networked Fourth Estate“, *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* 311 č. 46 (2011).

Primární prameny

Depeše „Semi-annual Request for Names, Title and Contacts for Government Figures, US embassy cable - 04PRAGUE1881“ (dostupné na <http://cables.mrkva.eu/cable.php?id=24675>, poslední přístup 11. května 2012).

Oficiální tisková zpráva National Archives, <http://www.archives.gov/press/press-releases/2011/nr11-138.html> (poslední přístup 9. února 2012).

Přepis konverzace mezi Bradley Manningem a Adrianem Lamem, (dostupné na <http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/manning-lamo-logs/>, poslední přístup 8. května 2012).

Report to the Ranking Member, Committee on the Judiciary, U.S. Senate, „Whistleblower protection: Actions Needed to Improve DOD’s Military Whistleblower Reprisal Program“ (únor 2012), 4.

Rozsudek *New York Times Co v. United States* (dostupné na <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB48/decision.pdf>, zde strana 733, poslední přístup 7. května 2012).

Novinové články

„Afghanistan war logs: How the Guardian got the story“, *The Guardian*, 25. července 2010 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2010/jul/25/afghanistan-war-logs-explained-video>, poslední přístup 16. března 2012).

„Army orders Bradley Manning court-martial (0:58)“ The Washington Post, 4. února 2012 (dostupné na http://www.washingtonpost.com/world/national-security/army-orders-bradley-manning-court-martial-058/2012/02/04/gIQAqJRYpQ_video.html, poslední přístup 27. března 2012).

„Bradley Manning defence motion to drop charges denied at pretrial hearing“, The Guardian, 25. dubna 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2012/apr/25/bradley-manning-defence-motion-denied>, poslední přístup 8. května 2012).

„Huge Wikileaks release shows US 'ignored Iraq torture'“, BBC, 23. října 2010 (dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-11611319>, poslední přístup 25. března 2012).

„Judge William Byrne; Ended Trial Over Pentagon Papers“, The Washington Post, 15. ledna 2006 (dostupné na: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/01/14/AR2006011401165.html>, poslední přístup 30. dubna 2012)

„Profile: Bradley Manning“, BBC, 12. ledna 2012 (dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-11874276>, poslední přístup 28. března 2012).

„View Is Bleaker Than Official Portrayal of War in Afghanistan“, The New York Times, 25. července 2010 (dostupné na <http://www.nytimes.com/2010/07/26/world/asia/26warlogs.html>, poslední přístup 15. března 2012).

„WikiLeaks: court presses ahead with aiding the enemy charge against Bradley Manning“, The Telegraph, 26. dubna 2012 (dostupné na: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/wikileaks/9230397/WikiLeaks-court-presses-ahead-with-aiding-the-enemy-charge-against-Bradley-Manning.html>, poslední přístup 30. dubna 2012).

Adam Levine „Gates: Leaked documents don't reveal key intel, but risks remain“, CNN, 17. října 2010 (dostupné na <http://web.archive.org/web/20101020033827/http://edition.cnn.com/2010/US/10/16/wikileaks.assessment/index.html?hpt=T2>, poslední přístup 25. březen 2012).

Ashley Fantz, „Pentagon Papers leaker: 'I was Bradley Manning'“, CNN, 19. března 2011 (dostupné na: http://articles.cnn.com/2011-03-19/us/wikileaks.ellsberg.manning_1_daniel-ellsberg-pentagon-papers-young-man?_s=PM:US, poslední přístup 3. května 2012)

Bill Katovsky, „Daniel Ellsberg: Still blowing the whistle“, Salon, 17. dubna 2006 (dostupné na http://www.salon.com/2006/04/17/ellsberg_8/, poslední přístup 8. května 2012).

Dan Farber, „Gen. McChrystal: WikiLeaks a Sad Situation“, CBS News, 22. října 2010 (dostupné na http://www.cbsnews.com/8301-503544_162-20020496-503544.html, poslední přístup 25. březen 2012).

Daniel Ellsberg, „This shameful abuse of Bradley Manning“, The Guardian, 11. března 2011 (dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2011/mar/11/bradley-manning-wikileaks>, poslední přístup 3. května 2012).

David Leigh a Luke Harding, „WikiLeaks: From Wales to a US Jail, via Iraq the story of Bradley Manning“, The Guardian, 1. února 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2011/feb/01/bradley-manning-wikileaks>, poslední přístup 28. března 2012).

Ed Pilkington, „Bradley Manning's treatment was cruel and inhuman, UN torture chief rules“, The Guardian, 12. března 2012 (dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/mar/12/bradley-manning-cruel-inhuman-treatment-un?newsfeed=true>, poslední přístup 27. března 2012).

Ed Pilkington, „Bradley Manning being mistreated, says Hillary Clinton spokesman“, The Guardian, 11. března 2011 (dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/11/bradley-manning-clinton-crowley-comments?INTCMP=ILCNETTXT3487>, poslední přístup 15. dubna 2012).

Ed Pilkington, „Bradley Manning judge warns military prosecutors in WikiLeaks case“, The Guardian, 26. dubna 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2012/apr/26/bradley-manning-judge-warns-prosecutors>, poslední přístup 8. května 2012).

Ed Pilkington, „Bradley Manning team to highlight WikiLeaks suspect's fragile mental state“, The Guardian, 5. prosince 2011 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/05/bradley-manning-wikileaks-fragile-mind>, poslední přístup 9. května 2012).

Ellen Nakashima, „Pentagon: Undisclosed Wikileaks documents 'potentially more explosive““, The Washington Post, 11. srpna 2010 (dostupné na http://voices.washingtonpost.com/checkpoint-washington/2010/08/pentagon_undisclosed_wikileak.html, poslední přístup 25. březen 2012).

Ewen MacAskill, „Julian Assange like a hi-tech terrorist, says Joe Biden“, The Guardian, 19. prosince 2010 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/media/2010/dec/19/assange-high-tech-terrorist-biden>, poslední přístup 9. května 2012).

Gabriel Schoenfeld, „Rethinking the Pentagon Papers“ National Affairs č. 4 (2010), odstavec začínající slovy: „Ellsberg's disappointment“ (dostupné na <http://www.nationalaffairs.com/publications/detail/rethinking-the-pentagon-papers>, poslední přístup 10. května 2012).

Glen Greenwald, „The intellectual cowardice of Bradley Manning's critics, Salon, 24. prosince 2011 (dostupné na http://www.salon.com/2011/12/24/the_intellectual_cowardice_of_bradley_mannings_critics/singleton/, poslední přístup 5. dubna 2012).

Haroon Siddique, „Press freedom group joins condemnation of WikiLeaks' war logs“, The Guardian, 13. srpna 2010 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/media/2010/aug/13/wikileaks-reporters-without-borders>, poslední přístup 25. březen 2012).

Charlie Savage, „U.S. Tries to Build Case for Conspiracy by WikiLeaks“, The New York Times, 15. prosince 2010 (dostupné na <http://www.nytimes.com/2010/12/16/world/16wiki.html>, poslední přístup 7. května 2012).

Chris McGreal, „US private Bradley Manning charged with leaking Iraq killings video“, The Guardian, 6. července 2010 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2010/jul/06/bradley-manning-charged-iraq-killings-video>, poslední přístup 27. března 2012).

James Ball, „WikiLeaks publishes full cache of unredacted cables“, The Guardian, 2. září 2011 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/media/2011/sep/02/wikileaks-publishes-cache-unredacted-cables> poslední přístup 30. března 2012).

Julie Tate, „Officer recommends court-martial for Bradley Manning in WikiLeaks case“, The Washington Post, 12. ledna 2012 (dostupné na: http://www.washingtonpost.com/world/national-security/officer-recommends-court-martial-for-bradley-manning-in-wikileaks-case/2012/01/12/gIQAqRvEuP_story.html, poslední přístup 27. března 2012).

Karen McVeigh, „Bradley Manning defers plea after being formally charged with aiding the enemy“, The Guardian, 23. února 2012 (dostupné na <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/23/bradley-manning-defer-plea-charges>, poslední přístup 27. března 2012).

Larry Shaughnessy, „WikiLeaks redacted more information in latest documents release“, CNN, 23. října 2010 (dostupné na: <http://edition.cnn.com/2010/US/10/22/wikileaks.editing/>, poslední přístup 25. března 2012).

Neil Shanahan, „Vietnam Archive: Pentagon Study Traces 3 Decades of Growing U.S. Involvement“, The New York Times, 13. června, 1971 (přístupné na: <http://www.nytimes.com/books/97/04/13/reviews/papers-overview.html>, poslední přístup 12. ledna 2012)

Paul Courson, „Bradley Manning's lawyer tries, and fails, to get charges dismissed“ CNN 15. března 2012 (dostupné na <http://news.blogs.cnn.com/2012/03/15/bradley-mannings-lawyer-tries-and-fails-to-get-charges-dismissed/?iref=allsearch>, poslední přístup 27. března 2012).

Scott Shane „WikiLeaks Leaves Names of Diplomatic Sources in Cables“, The New York Times, 29. srpna 2011 (dostupné na http://www.nytimes.com/2011/08/30/us/30wikileaks.html?_r=1&ref=wikileaks, poslední přístup 30. března 2012).

Scott Shane a Andrew W. Lehren, „Leaked Cables Offer Raw Look at U.S. Diplomacy“, The New York Times, 28. listopadu 2010 (dostupné na http://www.nytimes.com/2010/11/29/world/29cables.html?_r=2&pagewanted=all#, poslední přístup 30. března 2012).

Scott Shane, „Keeping Secrets WikiSafe“, The New York Times, 11. prosince 2010, (dostupné na

http://www.nytimes.com/2010/12/12/weekinreview/12shane.html?pagewanted=1&_r=1&sq=keeping%20secrets%20wikisafe&st=cse&scp=1, poslední přístup 26. března 2012).

Scott Shane, „Increase in the Number of Documents Classified by the Government“, The New York Times, 3. července 2005 (dostupné na:

<http://www.nytimes.com/2005/07/03/politics/03secrecy.html?pagewanted=all>, poslední přístup 1. 5. 2012)

Tim Lister, „WikiLeaks lists sites key to U.S. security“, CNN 6. prosince 2010 (dostupné na: <http://edition.cnn.com/2010/US/12/06/wikileaks/?hpt=Sbin>, poslední přístup 8. května 2012).

Wikileaks suspect Bradley Manning 'should be tried“, BBC, 12. ledna 2012, dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-16539409>, poslední přístup 7. května 2012).

Internetové zdroje

Blog Daniela Coombse, právníka specializujícího se na vojenské soudy a obhájce Bradleyho Manninga, <http://www.armycourt martialdefense.info>, poslední přístup 8. května 2012)

The Vietnam War Chronology, Digital History, the University of Houston, http://www.digitalhistory.uh.edu/database/article_display_printable.cfm?HHID=515 (last retrieved on January 13, 2011).

Top Secret: The Battle for the Pentagon Papers, University of Southern California, <http://www.topsecretplay.org/index.php/content/timeline> (poslední přístup 14. ledna 2012).

University of Missouri-Kansas City webpage , <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/ellsberg/pentagonpaperschrono.html> (poslední přístup 26. února 2012).

Životopisy na oficiálních stránkách Daniela Ellsberga, <http://www.ellsberg.net/bio>, <http://www.ellsberg.net/bio/extended-biography> a <http://www.ellsberg.net/bio/cv-1958-1970> (poslední přístup 24. února 2012).

Filmy

The Most Dangerous Man in America (Judith Ehrlich a Rick Goldsmith, USA, 2009), 92 min.